Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΆΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΉΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΈΑ
JULIANE KOKOTT
της 29ης Απριλίου 2021 [1]

Υπόθεση C-3/20

LR Ģenerālprokuratūras Kriminmāltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļa
κατά
AB,
CE και
MM investīcijas SIA

[αίτηση του Rīgas rajona tiesa
(περιφερειακού δικαστηρίου Ρίγας, Λεττονία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 343 ΣΛΕΕ – Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας – Άρθρο 39 – Πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 22, παράγραφος 1 – Μέλος οργάνου λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας – Διοικητής της κεντρικής τράπεζας κράτους μέλους – Άρθρο 11, στοιχείο α' – Ετεροδικία – Ισχύς και μετά τη λήξη της θητείας – Πράξεις μελών του προσωπικού της Ένωσης υπό την επίσημη ιδιότητά τους – Λειτουργική ασυλία – Άρθρο 130 ΣΛΕΕ – Ανεξαρτησία της ΕΚΤ, του ΕΣΚΤ και των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών – Άρθρο 18 – Συνεννόηση – Άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ – Αρχή της καλόπιστης συνεργασίας – Άρθρο 17 – Άρση της ασυλίας από την ΕΚΤ – Συμφέροντα της Ένωσης – Ασυλία από κύρια ένδικη διαδικασία – Ασυλία από δημόσια μέτρα καταναγκασμού»

I. Εισαγωγή

1. Μπορεί να ασκηθεί ποινική δίωξη, σε επίπεδο κράτους μέλους, κατά διοικητή εθνικής κεντρικής τράπεζας ο οποίος είναι ταυτοχρόνως μέλος του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ ή αντιβαίνει τούτο σε προβλεπόμενη στο δίκαιο της Ένωσης ασυλία; Το ζήτημα αυτό τίθεται στην παρούσα διαδικασία προδικαστικής παραπομπής, η οποία αφορά ποινική διαδικασία κινηθείσα στη Λεττονία κατά του πρώην διοικητή της λεττονικής κεντρικής τράπεζας για δωροληψία και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο πλαίσιο διαδικασίας εποπτείας λεττονικής τράπεζας.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2. Κατά το άρθρο 11, στοιχείο α', του πρωτοκόλλου (αριθ. 7) περί των προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης)[2], οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό της Ένωσης απολαύουν ετεροδικίας, σε όλα τα κράτη μέλη, για πράξεις στις οποίες προέβησαν ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά τους. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να προσδιορίσει την έκταση της ασυλίας αυτής.

3. Η πρώτη ιδιαιτερότητα της υπό κρίση υπόθεσης έγκειται στο γεγονός ότι οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών αποτελούν μεν εθνικές αρχές, αλλά ταυτόχρονα καθορίζουν, ως μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), και τη νομισματική πολιτική της ζώνης του ευρώ και ασκούν επίσης υπό την ιδιότητα αυτή, από της ιδρύσεως της τραπεζικής ένωσης, καθήκοντα προληπτικής εποπτείας δυνάμει του κανονισμού ΕΕΜ[3]. Επομένως, προκειμένου να διευκρινιστεί αν ο κατηγορούμενος διοικητής κεντρικής τράπεζας απολαύει ασυλίας δυνάμει του πρωτοκόλλου, πρέπει να οριοθετηθούν σαφώς τα διαφορετικά αυτά καθήκοντα.

4. Δεύτερον, πρέπει να διευκρινιστεί το ζήτημα ποια επιρροή ασκεί, όσον αφορά τη νομιμότητα μέτρων ποινικής δίωξης κατά πρώην διοικητή κεντρικής τράπεζας, όπως κατά του κατηγορουμένου στην υπόθεση της κύριας δίκης, το γεγονός ότι, βάσει του άρθρου 130 ΣΛΕΕ, η ΕΚΤ, οι εθνικές κεντρικές τράπεζες και τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων των ιδρυμάτων αυτών ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη ανεξαρτησία. Τέλος, στην υπό κρίση υπόθεση, είναι συνεπώς αναγκαία η δίκαιη εξισορρόπηση μεταξύ του συμφέροντος των κρατών μελών για την άσκηση ποινικής δίωξης και του συμφέροντος της Ένωσης για την εύρυθμη λειτουργία των οργανισμών της.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)

5. Ο τρόπος διοίκησης του ΕΣΚΤ ρυθμίζεται στο άρθρο 129, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ως εξής:

«Το ΕΣΚΤ διοικείται από τα όργανα λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, τα οποία είναι το διοικητικό συμβούλιο και η εκτελεστική επιτροπή.»

6. Το άρθρο 130 ΣΛΕΕ ρυθμίζει την ανεξαρτησία της ΕΚΤ, του ΕΣΚΤ και των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών ως εξής:

«Κατά την άσκηση των εξουσιών και την εκτέλεση των καθηκόντων και υποχρεώσεων που τους ανατίθενται από τις Συνθήκες και το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, ούτε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ούτε οι εθνικές κεντρικές τράπεζες, ούτε κανένα μέλος των οργάνων λήψης αποφάσεων των ιδρυμάτων αυτών, δεν ζητάει ούτε δέχεται υποδείξεις από τα θεσμικά ή λοιπά όργανα ή οργανισμούς, από την κυβέρνηση κράτους μέλους ή από άλλο οργανισμό. Τα θεσμικά και λοιπά όργανα ή οργανισμοί της Ένωσης, καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να τηρούν την αρχή αυτή και να μην επιδιώκουν να επηρεάζουν

[2] ΕΕ 2016, C 202, σ. 266.

[3] Κανονισμός (ΕΕ) 1024/2013 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 2013, για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων (ΕΕ 2013, L 287, σ. 63).

τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ή των εθνικών κεντρικών τραπεζών, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.»

7. Το άρθρο 282, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ορίζει το ΕΣΚΤ ως εξής:

«Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες συγκροτούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ συγκροτούν το Ευρωσύστημα και ασκούν τη νομισματική πολιτική της Ένωσης.»

8. Το άρθρο 283, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ καθορίζει τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ ως εξής:

«Το διοικητικό συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας απαρτίζεται από τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ.»

9. Το άρθρο 343 ΣΛΕΕ αποτελεί τη θεμελιώδη διάταξη σχετικά με τα προνόμια και τις ασυλίες της Ένωσης και προβλέπει τα εξής:

«Η Ένωση απολαύει, στην επικράτεια των κρατών μελών, των αναγκαίων προνομίων και ασυλιών για την εκπλήρωση της αποστολής της, υπό τους όρους που καθορίζονται στο πρωτόκολλο της 8ης Απριλίου 1965 περί των προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το αυτό ισχύει και για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.»

2. Το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ

10. Το πρωτόκολλο (αριθ. 4) για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας[4] ρυθμίζει στο άρθρο 12.1 τα καθήκοντα των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ ως εξής:

«Το Διοικητικό Συμβούλιο καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις για την εκπλήρωση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στο ΕΣΚΤ σύμφωνα με τις Συνθήκες και το παρόν καταστατικό. Το Διοικητικό Συμβούλιο διαμορφώνει τη νομισματική πολιτική της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων, όπου χρειάζεται, αποφάσεων σχετικών με ενδιάμεσους νομισματικούς στόχους, βασικά επιτόκια και προσφορά διαθεσίμων στο ΕΣΚΤ, και χαράζει τις απαραίτητες κατευθυντήριες γραμμές για την εκτέλεσή τους.

[…]

Εφόσον κρίνεται δυνατόν και εύλογο και με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος άρθρου, η ΕΚΤ προσφεύγει στις εθνικές κεντρικές τράπεζες για την εκτέλεση των πράξεων που υπάγονται στα καθήκοντα του ΕΣΚΤ.»

11. Το άρθρο 14 του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ αφορά τις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών και έχει ως εξής:

«[…]

4 ΕΕ 2016, C 202, σ. 230.

14.2. Τα καταστατικά των εθνικών κεντρικών τραπεζών προβλέπουν ειδικότερα ότι η θητεία του διοικητή εθνικής κεντρικής τράπεζας δεν είναι μικρότερη από πέντε έτη.

Ο διοικητής μπορεί να απαλλαγεί από τα καθήκοντά του μόνο εάν δεν πληροί πλέον τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εκτέλεση των καθηκόντων του ή εάν διαπράξει βαρύ παράπτωμα. Σχετική απόφαση μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του Δικαστηρίου από τον ενδιαφερόμενο διοικητή ή από το Διοικητικό Συμβούλιο, λόγω παράβασης των Συνθηκών ή κανόνα δικαίου σχετικού με την εφαρμογή τους. Η διαδικασία κινείται εντός δύο μηνών από τη δημοσίευση της απόφασης ή από την κοινοποίησή της στον προσφεύγοντα, ή ελλείψει των ανωτέρω, από την ημέρα που ο προσφεύγων έλαβε γνώση, ανάλογα με την περίπτωση.

14.3. Οι εθνικές κεντρικές τράπεζες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΚΤ και ενεργούν σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ. Το Διοικητικό Συμβούλιο λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίζει τη συμμόρφωση προς τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ και απαιτεί να της παρέχεται κάθε αναγκαία πληροφορία.

14.4. Οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μπορούν να εκτελούν και λειτουργίες άλλες από εκείνες που καθορίζονται στο παρόν καταστατικό, εκτός εάν το Διοικητικό Συμβούλιο αποφανθεί, με πλειοψηφία δύο τρίτων των ψήφων, ότι οι λειτουργίες αυτές παρακωλύουν τους στόχους και τα καθήκοντα του ΕΣΚΤ. Οι εν λόγω λειτουργίες εκτελούνται υπ' ευθύνη των εθνικών κεντρικών τραπεζών και δεν θεωρούνται ότι αποτελούν μέρος των λειτουργιών του ΕΣΚΤ.»

12. Το άρθρο 39 του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ έχει ως αντικείμενο τα προνόμια και τις ασυλίες και ορίζει τα εξής:

«Η ΕΚΤ απολαύει στην επικράτεια των κρατών μελών των αναγκαίων προνομίων και ασυλιών για την εκπλήρωση της αποστολής της, υπό τους όρους που καθορίζονται στο πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»

13. Το άρθρο 44 του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ αφορά το γενικό συμβούλιο της ΕΚΤ και έχει ως εξής:

«44.1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 129, παράγραφος 1 [ΣΛΕΕ], το γενικό συμβούλιο συγκροτείται ως τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ.

44.2. Το γενικό συμβούλιο απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών. […]»

3. Το πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης

14. Το άρθρο 8 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης ρυθμίζει την ασυλία των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όσον αφορά τις γνώμες ή τις ψήφους τους, ως εξής:

«Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου δεν υπόκεινται σε έρευνα, κράτηση ή δίωξη για γνώμη ή ψήφο δοθείσα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.»

15. Το άρθρο 9 του εν λόγω πρωτοκόλλου προβλέπει την ασυλία των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατά τη διάρκεια των συνόδων και έχει ως εξής:

«Κατά τη διάρκεια των συνόδων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τα μέλη του απολαύουν:

α) εντός της επικρατείας των κρατών τους, των ασυλιών που αναγνωρίζονται στα μέλη του Κοινοβουλίου της χώρας τους,

β) εντός της επικρατείας άλλων κρατών μελών της εξαιρέσεως από κάθε μέτρο κρατήσεως και κάθε δικαστική δίωξη.

Η ασυλία τους καλύπτει επίσης όταν μεταβαίνουν στον τόπο συνεδριάσεως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή όταν επιστρέφουν από αυτόν.

Επίκληση της ασυλίας δεν δύναται να γίνει στην περίπτωση αυτοφώρου εγκλήματος και ούτε δύναται να εμποδίσει την άσκηση του δικαιώματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να άρει την ασυλία ενός από τα μέλη του.»

16. Το άρθρο 10, παράγραφος 1, του ίδιου πρωτοκόλλου αφορά τους αντιπροσώπους των κρατών μελών και ορίζει τα εξής:

«Οι αντιπρόσωποι των κρατών μελών που συμμετέχουν στις εργασίες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, καθώς και οι σύμβουλοί τους και τεχνικοί εμπειρογνώμονες, απολαύουν, κατά τη διάρκεια της ασκήσεως των καθηκόντων τους και κατά τη διάρκεια ταξιδίων τους προς ή από τον τόπο συνεδριάσεως, των καθιερωμένων προνομίων, ασυλιών ή διευκολύνσεων.»

17. Το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης έχει ως εξής:

«Στην επικράτεια κάθε κράτους μέλους και ανεξαρτήτως ιθαγενείας, οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό της Ένωσης:

α) απολαύουν ετεροδικίας για πράξεις στις οποίες προέβησαν, συμπεριλαμβανομένου του προφορικού ή γραπτού λόγου, ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά τους, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των διατάξεων των [Συνθηκών] που αφορούν, αφενός μεν, τους κανόνες περί ευθύνης των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού έναντι της Ένωσης, αφετέρου δε, περί της αρμοδιότητος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί των διαφορών μεταξύ της Ένωσης και των υπαλλήλων και λοιπού προσωπικού της. Η ασυλία αυτή εξακολουθεί να ισχύει και μετά τη λήξη της θητείας τους».

18. Το άρθρο 17 του πρωτοκόλλου αυτού ορίζει τα εξής:

«Τα προνόμια, οι ασυλίες και οι διευκολύνσεις παρέχονται στους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό της Ένωσης αποκλειστικώς προς το συμφέρον της Ένωσης.

Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης υποχρεούνται να άρουν την ασυλία που εχορηγήθη σε έναν υπάλληλο ή σε οποιονδήποτε από το λοιπό προσωπικό, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες κρίνουν ότι η άρση της ασυλίας δεν είναι αντίθετη προς τα συμφέροντα της Ένωσης.»

19. Το άρθρο 18 του ίδιου πρωτοκόλλου προβλέπει τα εξής:

«Για την εφαρμογή του παρόντος πρωτοκόλλου, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης ενεργούν σε συνεννόηση με τις αρμόδιες αρχές των ενδιαφερομένων κρατών μελών.»

20. Το άρθρο 22, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών έχει ως εξής:

«Το παρόν Πρωτόκολλο εφαρμόζεται επίσης στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, στα μέλη των οργάνων της και στο προσωπικό της, με την επιφύλαξη των διατάξεων του Πρωτοκόλλου περί του καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.»

4. Ο κανονισμός ΕΕΜ

21. Από τις 4 Νοεμβρίου 2014, η ΕΚΤ εκτελεί τα ειδικά καθήκοντα που της έχουν ανατεθεί με τον κανονισμό ΕΕΜ σχετικά με την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων [5].

22. Οι αιτιολογικές σκέψεις 28 και 29 του κανονισμού αυτού έχουν ως εξής:

«(28) Τα εποπτικά καθήκοντα που δεν ανατίθενται στην ΕΚΤ θα πρέπει να παραμείνουν στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών. Στα καθήκοντα αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνεται η εξουσία […] να προλαμβάνουν την αξιοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος για σκοπούς νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και για χρηματοδότηση της τρομοκρατίας […].

(29) Η ΕΚΤ συνεργάζεται, κατά περίπτωση, πλήρως με τις εθνικές αρχές που είναι αρμόδιες για […] την καταπολέμηση της νομιμοποίησης χρημάτων προερχόμενων από παράνομες δραστηριότητες.»

23. Το άρθρο 4 του ίδιου κανονισμού απαριθμεί τα καθήκοντα που ανατίθενται στην ΕΚΤ ως εξής:

«1. Στο πλαίσιο του άρθρου 6, η ΕΚΤ […] διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα να εκτελεί, για σκοπούς προληπτικής εποπτείας, τα κατωτέρω καθήκοντα όσον αφορά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα στα συμμετέχοντα κράτη μέλη:

α) Να χορηγεί άδεια λειτουργίας σε πιστωτικά ιδρύματα και να ανακαλεί την άδεια αυτή υπό την προϋπόθεση των διατάξεων του άρθρου 14,

[…]

δ) Να διασφαλίζει συμμόρφωση με τις πράξεις που αναφέρονται στην πρώτη περίπτωση του άρθρου 4 παράγραφος 3 διά των οποίων επιβάλλονται στα πιστωτικά ιδρύματα απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας στους τομείς των ιδίων κεφαλαίων, της τιτλοποίησης, των ορίων μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, της ρευστότητας, της μόχλευσης, καθώς και απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων και δημοσίευσης πληροφοριών σχετικά με τα εν λόγω θέματα,

[5] Βλ. άρθρο 33, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού.

ε) Να διασφαλίζει τη συμμόρφωση προς τις πράξεις που αναφέρονται στην πρώτη περίπτωση του άρθρου 4, παράγραφος 3, οι οποίες υποχρεώνουν τα πιστωτικά ιδρύματα να διαθέτουν άρτιες ρυθμίσεις διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων των ικανοτήτων και του ήθους των προσώπων που είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση των πιστωτικών ιδρυμάτων, των διαδικασιών εκτίμησης του κινδύνου, των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου, των πολιτικών και πρακτικών αμοιβής και των αποτελεσματικών διαδικασιών για την εκτίμηση της επάρκειας ιδίων κεφαλαίων, περιλαμβανομένων των υποδειγμάτων εσωτερικής διαβάθμισης.

στ) Να διενεργεί εποπτικούς ελέγχους […] προκειμένου να προσδιορίζει κατά πόσον οι ρυθμίσεις, οι στρατηγικές, οι διαδικασίες και οι μηχανισμοί που εφαρμόζονται από τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και τα ίδια κεφάλαιά τους, εξασφαλίζουν υγιή διαχείριση και κάλυψη των κινδύνων τους, και, βάσει του εποπτικού ελέγχου, να επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα ειδικές απαιτήσεις πρόσθετων ιδίων κεφαλαίων, δημοσίευσης, ρευστότητας και άλλα μέτρα, στις ειδικές περιπτώσεις που παρέχονται στις αρμόδιες αρχές διά της σχετικής ενωσιακής νομοθεσίας·

[…]».

24. Το άρθρο 6 του κανονισμού ΕΕΜ ρυθμίζει τη συνεργασία μεταξύ της ΕΚΤ και των αρμόδιων εθνικών αρχών, οι οποίες, βάσει της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, συναποτελούν τον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό. Βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 4, για τους σκοπούς της προληπτικής εποπτείας, πρέπει να γίνεται διάκριση, κατ' ουσίαν, μεταξύ των σημαντικών και των λιγότερο σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων, με τα δεύτερα, κατ' αρχήν, να εξακολουθούν να υπόκεινται στην προληπτική εποπτεία των εθνικών αρχών. Εξαίρεση προβλέπεται για τα καθήκοντα προληπτικής εποπτείας του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', τα οποία ασκούνται πάντοτε από την ΕΚΤ. Το άρθρο 6, παράγραφοι 5 και 6, έχει, μεταξύ άλλων, ως εξής:

«5. Σε ό,τι αφορά τα πιστωτικά ιδρύματα της παραγράφου 4, […]

α) Η ΕΚΤ εκδίδει κανονισμούς, κατευθυντήριες γραμμές ή γενικές οδηγίες προς τις αρμόδιες εθνικές αρχές, σύμφωνα με τις οποίες τα καθήκοντα που ορίζονται στο άρθρο 4, πλην των στοιχείων α) και γ) της παραγράφου 1, ασκούνται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, οι οποίες και λαμβάνουν τις εποπτικές αποφάσεις.

[…],

β) Όταν απαιτείται για τη διασφάλιση της συνεπούς εφαρμογής υψηλών εποπτικών κανόνων, η ΕΚΤ δύναται, ανά πάσα στιγμή, ιδία πρωτοβουλία κατόπιν διαβούλευσης με τις αρμόδιες εθνικές αρχές ή κατόπιν αιτήματος αρμόδιας εθνικής αρχής, να αποφασίσει να ασκεί η ίδια άμεσα τις σχετικές εξουσίες για ένα ή περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα αναφερόμενα στην παράγραφο 4 […],

γ) Η ΕΚΤ ασκεί την εποπτεία της λειτουργίας του συστήματος […]

[…].

6. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 5 του παρόντος άρθρου, οι αρμόδιες εθνικές αρχές εκτελούν και έχουν την ευθύνη για τα καθήκοντα που αναφέρονται στα στοιχεία β), δ)-στ) και θ) του άρθρου 4 παράγραφος 1 και για τη θέσπιση όλων των συναφών εποπτικών αποφάσεων αναφορικά με τα πιστωτικά ιδρύματα της παραγράφου 4 πρώτο εδάφιο του παρόντος άρθρου […].

[…]

Οι αρμόδιες εθνικές αρχές υποβάλουν έκθεση στην ΕΚΤ σε τακτική βάση ως προς την άσκηση των δραστηριοτήτων βάσει του άρθρου αυτού.

[…]»

25. Μεταξύ των ειδικών εποπτικών καθηκόντων της ΕΚΤ περιλαμβάνεται η ανάκληση της άδειας λειτουργίας δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 5, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη της παραγράφου 6, η ΕΚΤ δύναται να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας στις περιπτώσεις που προβλέπει η σχετική νομοθεσία της Ένωσης, είτε με δική της πρωτοβουλία κατόπιν διαβουλεύσεων με την εθνική αρμόδια αρχή του συμμετέχοντος κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένο το πιστωτικό ίδρυμα, είτε κατόπιν προτάσεως από την εθνική αρμόδια αρχή. […]

Σε περίπτωση που η εθνική αρμόδια αρχή, η οποία έχει προτείνει τη χορήγηση άδειας λειτουργίας σύμφωνα με την παράγραφο 1, κρίνει ότι η άδεια λειτουργίας πρέπει να ανακληθεί σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία, υποβάλλει εν προκειμένω σχετική πρόταση στην ΕΚΤ. Στην περίπτωση αυτή, η ΕΚΤ λαμβάνει απόφαση για την προτεινόμενη ανάκληση λαμβάνοντας πλήρως υπόψη την αιτιολόγηση της ανάκλησης που προέβαλε η εθνική αρμόδια αρχή.»

26. Το άρθρο 26 του κανονισμού ΕΕΜ έχει ως αντικείμενο το εποπτικό συμβούλιο και προβλέπει τα εξής:

«1. Τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των καθηκόντων που ανατίθενται στην ΕΚΤ αναλαμβάνει πλήρως ένα εσωτερικό όργανο αποτελούμενο από τον Πρόεδρο και τον αντιπρόεδρό του, που διορίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 3, και τέσσερις εκπροσώπους της ΕΚΤ, οι οποίοι διορίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 5, καθώς και έναν εκπρόσωπο της αρμόδιας εθνικής αρχής σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος (εφεξής “εποπτικό συμβούλιο”). Όλα τα μέλη του εποπτικού συμβουλίου ενεργούν προς το συμφέρον της Ένωσης συνολικά.

Αν η αρμόδια αρχή δεν είναι κεντρική τράπεζα, το μέλος του εποπτικού συμβουλίου που αναφέρεται στην παράγραφο αυτή μπορεί να αποφασίσει να συνοδεύεται από εκπρόσωπο της κεντρικής τράπεζας του κράτους μέλους. Για τους σκοπούς της διαδικασίας ψηφοφορίας που ορίζεται στην παράγραφο 6, οι εκπρόσωποι των αρχών κράτους μέλους λογίζονται συνολικά ως ένα μέλος.

[…]

8. Με την επιφύλαξη του άρθρου 6, το εποπτικό συμβούλιο θα αναλάβει πλήρως τις προπαρασκευαστικές εργασίες για τα εποπτικά καθήκοντα που ανατίθενται στην ΕΚΤ και θα προτείνει στο διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ ολοκληρωμένα σχέδια αποφάσεων που θα εγκρίνονται από το διοικητικό συμβούλιο, σύμφωνα με διαδικασία που πρόκειται να θεσπιστεί από την ΕΚΤ. […]»

5. Η οδηγία CRD

27. Η οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων («Capital Requirements Directive», στο εξής: οδηγία CRD)[6], ρυθμίζει στο άρθρο 18 τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για την ανάκληση της άδειας λειτουργίας ως εξής:

«Οι αρμόδιες αρχές μπορούν να ανακαλέσουν την άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος μόνο όταν το εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα:

[…]

γ) δεν πληροί πλέον τους όρους υπό τους οποίους του χορηγήθηκε η άδεια λειτουργίας,

δ) δεν πληροί πλέον τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας που προβλέπονται στο τρίτο, τέταρτο ή έκτο μέρος του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 ή επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 104 παράγραφος 1 στοιχείο α) ή του άρθρου 105 της παρούσας οδηγίας ή δεν παρέχει πλέον την εγγύηση ότι δύναται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του έναντι των πιστωτών του και, κυρίως, δεν εξασφαλίζει πλέον την ασφάλεια των κεφαλαίων που του έχουν εμπιστευθεί οι καταθέτες του,

ε) υπάγεται σε μια από τις άλλες περιπτώσεις ανάκλησης που προβλέπονται από τις εθνικές διατάξεις ή

στ) διαπράττει μία από τις παραβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 67 παράγραφος 1.»

6. Ο κανονισμός για το πλαίσιο ΕΕΜ

28. Ο κανονισμός (ΕΕ) 468/2014 της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, της 16ης Απριλίου 2014, που θεσπίζει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, των εθνικών αρμόδιων αρχών και των εθνικών εντεταλμένων αρχών εντός του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού[7], ρυθμίζει στο άρθρο 83 την «[α]πόφαση της ΕΚΤ για την ανάκληση άδειας λειτουργίας». Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου αυτού έχουν ως εξής:

«1. Η ΕΚΤ αποφασίζει για την ανάκληση άδειας λειτουργίας χωρίς περιττή καθυστέρηση. Με την απόφασή της μπορεί να αποδέχεται ή να απορρίπτει το υποβληθέν σχέδιο απόφασης για την ανάκληση άδειας λειτουργίας.

2. Κατά τη λήψη της απόφασής της, η ΕΚΤ λαμβάνει υπόψη σωρευτικά τα εξής: α) την αξιολόγηση από την ίδια των περιστάσεων που δικαιολογούν την ανάκληση, β) κατά περίπτωση, το σχέδιο απόφασης που έχει εκπονήσει [η] ΕΑΑ για την ανάκληση άδειας λειτουργίας, γ) τη διαβούλευση με την οικεία ΕΑΑ και, εφόσον αυτή δεν είναι η εθνική αρχή εξυγίανσης, τη διαβούλευση με την εθνική αρχή εξυγίανσης (εφεξής αναφερόμενες από κοινού ως “εθνικές αρχές”), δ) τυχόν σχόλια του πιστωτικού ιδρύματος […].»

6 Και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ (ΕΕ 2013, L 176, σ. 338). Η μεταγενέστερη τροποποίηση του άρθρου 18 με την οδηγία (ΕΕ) 2019/878 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2019 (ΕΕ 2019, L 150, σ. 253), είναι άνευ σημασίας εν προκειμένω.

7 ΕΚΤ/2014/17 (ΕΕ 2014, L 141, σ. 1).

Β. Η λεττονική νομοθεσία

29. Το άρθρο 120 του Kriminālprocesa likums (κώδικα ποινικής δικονομίας, Λεττονία)[8] απαριθμεί τις διοικητικές αρχές που απολαύουν ασυλίας. Η Τράπεζα της Λεττονίας και ο διοικητής της δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των αρχών αυτών.

30. Το άρθρο 404 του ανωτέρω κώδικα προβλέπει ότι, κατά κανόνα, η εισαγγελική αρχή διαβιβάζει στην αρμόδια αρχή αίτηση με την οποία ζητείται άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά προσώπου που απολαύει, δυνάμει του νόμου, ποινικής ασυλίας, όταν εκτιμά ότι υφίστανται λόγοι που στοιχειοθετούν την ποινική ευθύνη του προσώπου. Στην αίτηση επισυνάπτονται πληροφορίες σχετικά με τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτει η ενοχή του προσώπου του οποίου ζητείται η άρση της ασυλίας.

31. Ο Krimināllikums (ποινικός κώδικας, Λεττονία)[9] προβλέπει την επιβολή ποινής, μεταξύ άλλων, για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (άρθρο 195) και τη δωροληψία (άρθρο 320).

III. Τα πραγματικά περιστατικά και η διαφορά της κύριας δίκης

32. Ο AB, κατηγορούμενος της κύριας δίκης (στο εξής: κατηγορούμενος), ήταν από τις 21 Δεκεμβρίου 2001 διοικητής της Latvijas Banka (Κεντρικής Τράπεζας της Λεττονίας). Υπό την ιδιότητα αυτή, είχε δικαίωμα συμμετοχής στις συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου της Finanšu un kapitāla tirgus komisija (επιτροπής χρηματοπιστωτικών αγορών και κεφαλαιαγορών, στο εξής: FKTK), η οποία είναι επιφορτισμένη με την αδειοδότηση και την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων της Λεττονίας.

33. Η Trasta Komercbanka AS (στο εξής: Trasta Komercbanka) είναι λεττονικό πιστωτικό ίδρυμα, στο οποίο η FKTK χορήγησε, το 1991, άδεια παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Η FKTK εκτελεί από τις 4 Νοεμβρίου 2014 τα καθήκοντα προληπτικής εποπτείας της Trasta Komercbanka, τα οποία έχουν ανατεθεί στην ΕΚΤ βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία β′, δ′ έως ζ′ και θ′, του κανονισμού ΕΕΜ[10].

34. Κατόπιν πρότασης της FKTK της 5ης Φεβρουαρίου 2016, η ΕΚΤ, με απόφαση της 3ης Μαρτίου 2016, η οποία αντικαταστάθηκε από απόφαση της 11ης Ιουλίου 2016, ανακάλεσε την άδεια λειτουργίας της Trasta Komercbanka ως πιστωτικού ιδρύματος, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′, σε συνδυασμό με το άρθρο 14, παράγραφος 5, του κανονισμού ΕΕΜ και το άρθρο 83, παράγραφος 1, του κανονισμού για το πλαίσιο ΕΕΜ[11].

35. Στις 15 Φεβρουαρίου 2018, το Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (γραφείο πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς, Λεττονία) κίνησε σε βάρος του κατηγορουμένου διαδικασία ποινικής έρευνας, η οποία είχε ως αντικείμενο την εξέταση κατηγοριών περί δωροληψίας στο πλαίσιο της εποπτικής διαδικασίας κατά της Trasta Komercbanka στη Λεττονία, η οποία είχε προηγηθεί της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της.

8 *Latvijas Vēstnesis* αριθ. 74, της 11ης Μαΐου 2005.

9 *Latvijas Vēstnesis*, αριθ. 199/200, της 8ης Ιουλίου 1998.

10 Βλ. άρθρο 6, παράγραφος 6, του κανονισμού ΕΕΜ.

11 Το γεγονός αυτό αποτέλεσε και αποτελεί ακόμη αντικείμενο διαφόρων υποθέσεων ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βλ. διάταξη της 12ης Σεπτεμβρίου 2017, Fursin κ.λπ. κατά ΕΚΤ (T-247/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:623), απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2019, ΕΚΤ κ.λπ. κατά Trasta Komercbanka κ.λπ. (C-663/17 P, C-665/17 P και C-669/17 P, EU:C:2019:923), και την εκκρεμή υπόθεση T-698/16, Trasta Komercbanka κ.λπ. κατά ΕΚΤ.

36. Συγκεκριμένα, αφενός, προσάπτεται στον κατηγορούμενο ότι έλαβε ως δώρο, από τις 20 έως τις 30 Αυγούστου 2010, από τον πρόεδρο του εποπτικού συμβουλίου και μέτοχο της Trasta Komercbanka, ένα ταξίδι αναψυχής αξίας 7 490 ευρώ. Σε αντάλλαγμα δε, φέρεται ότι, μεταξύ άλλων, του παρέσχε παρανόμως συμβουλές, πριν από τα τέλη του 2015, εκμεταλλευόμενος πληροφορίες οι οποίες είχαν νομίμως περιέλθει σε γνώση του, υπό την υπηρεσιακή του ιδιότητα, και αφορούσαν τα μέτρα εποπτείας και ελέγχου της Trasta Komercbanka που είχε λάβει η FKTK. Οι συμβουλές αυτές φέρεται να είχαν ως αντικείμενο τα ακόλουθα σημεία: πρώτον, την αδυναμία της Trasta Komercbanka να διασφαλίσει μακροχρόνια ένα πραγματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να εξασφαλίσει τη συμμόρφωσή της προς τις απαιτήσεις του λεττονικού νόμου περί καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, δεύτερον, την αναγκαία αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου για τη διασφάλιση ειδικής συμμετοχής και, τρίτον, τις αναγκαίες ενέργειες για την προσέλκυση επενδυτών (μετόχων). Τα ζητήματα αυτά αποτέλεσαν αντικείμενο επανειλημμένων ελέγχων της FKTK κατά την περίοδο από τις 29 Ιουλίου 2009 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015, στον δε κατηγορούμενο προσάπτεται ότι βοήθησε στη διατύπωση των απαντήσεων επί των ερωτήσεων που έθεσε η FKTK στο πλαίσιο των διενεργηθέντων ελέγχων και ότι παρέσχε στην Trasta Komercbanka συμβουλές σχετικά με τον ενδεδειγμένο τρόπο συμπεριφοράς κατά τους ελέγχους.

37. Αφετέρου, του προσάπτεται ότι, μεταξύ της 23ης Αυγούστου 2012 και της 9ης Μαΐου 2013, αποδέχθηκε πρόταση δωροδοκίας, ύψους 500 000 ευρώ, προερχόμενη από τον αντιπρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου και μέτοχο της Trasta Komercbanka και ότι έλαβε το ήμισυ του ποσού αυτού, ήτοι 250 000 ευρώ, από το εν λόγω πρόσωπο και/ή από έναν συγκατηγορούμενο μεσολαβητή. Σε αντάλλαγμα, ο κατηγορούμενος φέρεται ότι, μετά τις 23 Αυγούστου 2012 και μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2015, παρείχε συμβουλές στην Trasta Komercbanka επί ζητημάτων που αφορούσαν την εποπτεία της από την FKTK και ότι τη βοήθησε στη διατύπωση της αλληλογραφίας με την FKTK. Τούτο φέρεται να συνέβαλε στη μερική άρση εκ μέρους της FKTK των περιορισμών που είχαν επιβληθεί στις δραστηριότητες της Trasta Komercbanka. Ο κατηγορούμενος δεν έλαβε το υπόλοιπο χρηματικό ποσό της δωροδοκίας, διότι η FKTK διατήρησε κάποιους άλλους περιορισμούς και προέβλεψε, επίσης, περαιτέρω περιορισμούς στις δραστηριότητες της Trasta Komercbanka.

38. Σε σχέση με τις δύο κατηγορίες που του προσάπτονται από το Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (γραφείο πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς), ο κατηγορούμενος, μέχρι την υποβολή της πρότασης της FKTK περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της Trasta Komercbanka, απείχε από τις συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου της, στις οποίες συζητήθηκαν θέματα σχετικά με την εποπτεία της Trasta Komercbanka. Ως εκ τούτου, παρέβη, ειδικότερα, την υποχρέωσή του να εμποδίσει, στο πλαίσιο αυτό, την υποβάθμιση των δεικτών επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων και των απαιτήσεων ρευστότητας της Trasta Komercbanka και να αποτρέψει ενδεχόμενη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα.

39. Τέλος, ο κατηγορούμενος φέρεται ότι, κατά τα έτη 2012 και 2013, επένδυσε συγκαλυμμένα σε ακίνητο, μέσω συγκατηγορούμενης επιχείρησης, μεγάλο μέρος του ποσού που είχε λάβει ως δώρο, ύψους 250 000 ευρώ.

40. Στις 28 Ιουνίου 2018, ο αρμόδιος εισαγγελέας άσκησε, αρχικώς, ποινική δίωξη ενώπιον του Rīgas rajona tiesa (περιφερειακού δικαστηρίου Ρίγας, Λεττονία) για δωροληψία, η οποία συμπληρώθηκε, στις 24 Μαΐου 2019, με την κατηγορία της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

41. Στις 20 Δεκεμβρίου 2019 έληξε η τελευταία θητεία του κατηγορουμένου ως διοικητή της Τράπεζας της Λεττονίας.

42. Το Rīgas rajona tiesa (περιφερειακό δικαστήριο Ρίγας) έχει κινήσει την πρωτοβάθμια ποινική διαδικασία και καλείται τώρα να αποφανθεί επί της έναρξης της δικαστικής έρευνας της υποθέσεως στο πλαίσιο της ποινικής δίκης.

IV. Τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

43. Έχοντας, συναφώς, αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής και την έκταση των ασυλιών που προβλέπονται στο πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, το Rīgas rajona tiesa (περιφερειακό δικαστήριο Ρίγας), με διάταξη της 20ής Δεκεμβρίου 2019, ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1. Έχουν εφαρμογή το άρθρο 11, στοιχείο α′, και το άρθρο 22, πρώτο εδάφιο, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην περίπτωση καθηκόντων μέλους του διοικητικού συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, τα οποία ασκεί ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας κράτους μέλους, και συγκεκριμένα ο διοικητής της Τράπεζας της Λεττονίας;

2. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, εξακολουθούν οι διατάξεις αυτές να παρέχουν στο πρόσωπο αυτό ασυλία στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, ακόμη και αφού παύσει να κατέχει τη θέση του διοικητή της κεντρικής τράπεζας κράτους μέλους και, ως εκ τούτου, τη θέση μέλους του διοικητικού συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας;

3. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, αφορά η ασυλία αυτή μόνον την ετεροδικία, όπως προβλέπεται στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, ή καταλαμβάνει και τις ποινικές διώξεις, περιλαμβανομένων της επίδοσης του κατηγορητηρίου και της διεξαγωγής αποδείξεων; Εάν η ασυλία ισχύει και στην περίπτωση ποινικής δίωξης, ασκεί το γεγονός αυτό επιρροή στη δυνατότητα χρησιμοποίησης των αποδεικτικών στοιχείων;

4. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, επιτρέπει το άρθρο 11, στοιχείο α′, σε συνδυασμό με το άρθρο 17 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, στον υπεύθυνο της διαδικασίας ή, στο αντίστοιχο στάδιο της διαδικασίας, στον δικαστικό σχηματισμό να εκτιμήσει την ύπαρξη συμφέροντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας και, μόνο στην περίπτωση κατά την οποία διαπιστώνεται η ύπαρξη τέτοιου συμφέροντος –ήτοι εάν οι προσαπτόμενες στον κατηγορούμενο πράξεις σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του σε θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης–, να ζητήσει από το αντίστοιχο θεσμικό όργανο, ήτοι από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, να άρει την ασυλία του προσώπου αυτού;

5. Κατά την εφαρμογή των διατάξεων του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, πρέπει να συνδέεται πάντοτε άμεσα η ύπαρξη συμφέροντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις αποφάσεις που λήφθηκαν ή τις πράξεις που τελέστηκαν κατά την άσκηση καθηκόντων σε θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Συγκεκριμένα, δύναται να εκδοθεί πράξη

ποινικής διαδικασίας κατά του υπαλλήλου, εάν η εις βάρος του απαγγελία κατηγοριών δεν σχετίζεται με τα καθήκοντά του σε θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά με δραστηριότητες που άσκησε στο πλαίσιο των καθηκόντων του σε κράτος μέλος;

44. Ο κατηγορούμενος, η Δημοκρατία της Λεττονίας, η Ιταλική Δημοκρατία, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί των προδικαστικών ερωτημάτων και ανέπτυξαν τις απόψεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 26ης Ιανουαρίου 2021. Κατά την εν λόγω συζήτηση, ανέπτυξαν τις απόψεις τους επίσης ο συγκατηγορούμενος CE και η LR Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļa (υπηρεσία διερεύνησης ιδιαίτερα σημαντικών υποθέσεων του ποινικού τμήματος της γενικής εισαγγελίας της Δημοκρατίας της Λεττονίας).

V. Νομική εκτίμηση

45. Το αιτούν δικαστήριο έχει επιληφθεί ποινικής υποθέσεως σε βάρος του πρώην διοικητή της λεττονικής κεντρικής τράπεζας, ο οποίος κατηγορείται, μεταξύ άλλων, για δωροληψία στο πλαίσιο διαδικασίας προληπτικής εποπτείας μιας λεττονικής τράπεζας. Βάσει του λεττονικού δικαίου, το αιτούν δικαστήριο δεν δύναται να κηρύξει την έναρξη της δικαστικής έρευνας της υπόθεσης στο πλαίσιο της ποινικής δίκης, εάν τούτο αντιβαίνει στην ασυλία του κατηγορουμένου.

46. Βεβαίως, το λεττονικό δίκαιο δεν προβλέπει ασυλία για την Κεντρική Τράπεζα της Λεττονίας ή τα όργανά της. Ωστόσο, κατά το άρθρο 11, στοιχείο α', του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό της Ένωσης απολαύουν, στην επικράτεια των κρατών μελών, ετεροδικίας για τις πράξεις «στις οποίες προέβησαν […] ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά τους». Κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, το εν λόγω πρωτόκολλο εφαρμόζεται επίσης στην ΕΚΤ, στα μέλη των οργάνων της και στο προσωπικό της. Κατά το άρθρο 282, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, ΣΛΕΕ, οι εθνικές κεντρικές τράπεζες συγκροτούν το ΕΣΚΤ και οι διοικητές τους –εφόσον το οικείο κράτος μέλος έχει νόμισμα το ευρώ[12]– είναι μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ, το οποίο είναι το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ.

47. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί εν τέλει, με τα πέντε προδικαστικά ερωτήματα, να διευκρινιστεί αν, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης, εφαρμόζονται στην περίπτωση του κατηγορουμένου πρώην διοικητή της λεττονικής κεντρικής τράπεζας οι διατάξεις του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, και ιδίως η προβλεπόμενη στο άρθρο 11, στοιχείο α', ετεροδικία για τις πράξεις που τελέσθηκαν υπό την επίσημη ιδιότητά του, και τι ακριβώς συνεπάγεται τούτο για την ποινική διαδικασία η οποία εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

48. Προς τούτο, πρέπει, κατ' αρχάς, να διευκρινιστούν, σε απάντηση των τριών πρώτων προδικαστικών ερωτημάτων, οι προϋποθέσεις καθώς και η έκταση εφαρμογής της προβλεπόμενης στο άρθρο 11, στοιχείο α', του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης ασυλίας ενός διοικητή εθνικής κεντρικής τράπεζας, για τις πράξεις στις οποίες προέβη ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά του. Συναφώς, πρέπει, μεταξύ άλλων, να διευκρινιστεί –ζήτημα που αποτελεί αντικείμενο του πρώτου σκέλους του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος– αν το άρθρο 11, στοιχείο α', του πρωτοκόλλου αφορά επίσης το κατά πόσον επιτρέπεται η λήψη μέτρων ποινικής δίωξης (κατωτέρω υπό Α).

12 Βλ. άρθρο 283, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

49. Στη συνέχεια πρέπει να εξεταστεί, προκειμένου να δοθεί απάντηση στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, με ποιον τρόπο και από ποιον πρέπει να κριθεί, στη συγκεκριμένη περίπτωση, το ζήτημα αν οι προσαπτόμενες στον κατηγορούμενο πράξεις καλύπτονται από την ασυλία που προβλέπεται στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών, καθώς και το ζήτημα υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να αρθεί η ασυλία αυτή (κατωτέρω υπό Β).

50. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει, επίσης, να εξεταστεί το ζήτημα αν, ειδικότερα στην περίπτωση ενός διοικητή κεντρικής τράπεζας, θα ήταν σκόπιμο να παρέχεται υπό συγκεκριμένες περιστάσεις ευρύτερη ασυλία. Το ζήτημα αυτό τίθεται από το αιτούν δικαστήριο με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, με το οποίο ζητείται, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν αντιβαίνουν στο δίκαιο της Ένωσης πράξεις που τελέστηκαν στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά διοικητή κεντρικής τράπεζας, η οποία δεν σχετίζεται με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντά του (κατωτέρω υπό Γ).

51. Τέλος, απομένει να διευκρινιστεί, στο πλαίσιο της απάντησης που θα δοθεί στο δεύτερο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, ποια έννομη συνέπεια έχει η παραβίαση της προβλεπόμενης στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου ασυλίας (κατωτέρω υπό Δ).

Α. Επί της δυνατότητας εφαρμογής του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης και επί της έκτασης της σχετικής ασυλίας (πρώτο, δεύτερο και τρίτο προδικαστικό ερώτημα)

1. Επί των σχετικών διατάξεων του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης (πρώτο και δεύτερο προδικαστικό ερώτημα)

52. Όπως προεκτέθηκε, το πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης εφαρμόζεται, βάσει του άρθρου 22, παράγραφος 1, επίσης στην ΕΚΤ, στα μέλη των οργάνων της και στο προσωπικό της. Ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ είναι το διοικητικό της συμβούλιο, το οποίο, βάσει του άρθρου 283, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, απαρτίζεται από τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής της ΕΚΤ και τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ [13].

53. Βεβαίως, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η κατηγορία αφορά πράξεις που τελέστηκαν από τα μέσα του 2010 έως τα τέλη του 2015, οι οποίες είναι συνεπώς εν μέρει προγενέστερες της προσχώρησης της Λεττονίας στη ζώνη του ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2014, και, ως εκ τούτου, είναι επίσης προγενέστερες της κτήσεως εκ μέρους του κατηγορουμένου της ιδιότητας του μέλους του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ. Ωστόσο, βάσει του άρθρου 44.2, πρώτη περίοδος, του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών όλων των κρατών μελών αποτελούν μέλη του γενικού συμβουλίου, το οποίο είναι, βάσει του άρθρου 44.1 του ίδιου καταστατικού, το τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ. Επομένως, ο κατηγορούμενος ήταν μέλος του οργάνου αυτού ήδη από την ημερομηνία προσχώρησης της Λεττονίας στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004 και, ως εκ τούτου, καθ' όλη τη χρονική περίοδο την οποία αφορά το κατηγορητήριο.

[13] Βλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψεις 76, 79 και 81).

54. Το πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης προβλέπει ασυλίες για τρεις διαφορετικές κατηγορίες προσώπων, εκάστη των οποίων έχει διαφορετική έκταση, αφενός, ως προς το *αντικείμενό* της και, αφετέρου, ως προς την *έκταση της παρεχόμενης προστασίας*.

55. Πρώτον, το πρωτόκολλο προβλέπει για τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τις ασυλίες των άρθρων 8 και 9. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 8 ασυλία περιορίζεται, ως προς το αντικείμενό της, στις γνώμες και ψήφους των μελών του Κοινοβουλίου υπό την επίσημη ιδιότητά τους, αλλά παρέχει προστασία έναντι οιασδήποτε έρευνας, κράτησης ή δίωξης. Η ασυλία του άρθρου 9 περιορίζεται, ως προς το αντικείμενό της, μόνο χρονικά στη διάρκεια των συνόδων, ενώ η προστασία που παρέχεται δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο β′, κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, εντός της επικράτειας των άλλων κρατών μελών, αφορά μόνον τις δικαστικές διώξεις και τις κρατήσεις.

56. Δεύτερον, βάσει του άρθρου 10 του ίδιου πρωτοκόλλου, οι αντιπρόσωποι των κρατών μελών που συμμετέχουν στις εργασίες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης απολαύουν «των καθιερωμένων προνομίων, ασυλιών ή διευκολύνσεων». Τούτο έχει την έννοια παραπομπής στη Σύμβαση της Βιέννης περί των διπλωματικών σχέσεων (στο εξής: Σύμβαση της Βιέννης) και ιδίως στα άρθρα 29 έως 31 της Σύμβασης αυτής. Κατά το άρθρο 29 της Σύμβασης της Βιέννης, το «πρόσωπο του διπλωματικού πράκτορος» είναι απαραβίαστο. Η διάταξη αυτή δεν προβλέπει κανέναν άλλον περιορισμό του αντικειμένου της εν λόγω ασυλίας. Επιπλέον, ο διπλωμάτης δεν μπορεί να υποβληθεί «εις ουδεμιάς μορφής σύλληψιν ή κράτησιν». Τέλος, το άρθρο 31, παράγραφος 1, της Σύμβασης της Βιέννης προβλέπει ότι οι διπλωμάτες απολαύουν ποινικής, αστικής και διοικητικής ετεροδικίας στο κράτος διαπίστευσής τους, χωρίς τούτο να περιορίζεται σε συγκεκριμένες πράξεις[14]. Βάσει του άρθρου 31, παράγραφος 2, της Σύμβασης της Βιέννης, οι διπλωμάτες δεν υποχρεούνται επίσης να καταθέτουν ως μάρτυρες.

57. Τρίτον, σε όλους τους άλλους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό της Ένωσης εφαρμόζεται το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών. Η προβλεπόμενη στη διάταξη αυτή ασυλία περιορίζεται, ως προς το αντικείμενό της, στις πράξεις στις οποίες προβαίνουν τα εν λόγω πρόσωπα «υπό την επίσημη ιδιότητά τους» και αφορά, από απόψεως έκτασης προστασίας, την «ετεροδικία».

58. Τα άρθρα 8 και 9 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης προδήλως δεν έχουν εφαρμογή εν προκειμένω.

59. Οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών δεν εμπίπτουν όμως ούτε στο άρθρο 10 του πρωτοκόλλου. Και τούτο διότι, ακριβώς στο μέτρο που ενεργούν υπό την ιδιότητά τους ως μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως «αντιπρόσωποι των κρατών μελών». Ειδικότερα όσον αφορά το πλαίσιο του ΕΣΚΤ, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι είναι συναφώς λιγότερο σαφής η διάκριση μεταξύ της έννομης τάξης της Ένωσης και των εννόμων τάξεων των κρατών μελών[15]. Σε αυτό το πολύ ολοκληρωμένο σύστημα, οι διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών έχουν διπλό λειτουργικό ρόλο ή υβριδικό καθεστώς[16]. Αντίστοιχες εκτιμήσεις ισχύουν και για την τραπεζική ένωση. Ως μέλη του

[14] Βλ., ωστόσο, τις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 31, παράγραφος 1, της Σύμβασης της Βιέννης για τις εμπράγματες αγωγές που αφορούν ιδιωτικό ακίνητο το οποίο βρίσκεται στο έδαφος του κράτους διαπίστευσης (στοιχείο α′), τις αγωγές που αφορούν κληρονομιά, στις οποίες ο διπλωμάτης ενεργεί ως εκτελεστής διαθήκης, διαχειριστής, κληρονόμος ή κληροδόχος, ως ιδιώτης και όχι στο όνομα του διαπιστεύοντος κράτους (στοιχείο β′) και τις αγωγές που αφορούν οιαδήποτε επαγγελματική ή εμπορική δραστηριότητα την οποία ασκεί ο διπλωμάτης στο κράτος διαπίστευσης εκτός των επισήμων καθηκόντων του (στοιχείο γ′).

[15] Αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψεις 69 και 70), και της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 83).

[16] Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψη 70).

διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ ασκούν συναφώς καθήκοντα ευρωπαϊκής τραπεζικής εποπτείας[17]. Επομένως, κατά την άσκηση των καθηκόντων αυτών, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αντιπρόσωποι εθνικών αρχών. Εξάλλου, οι διπλωματικές ασυλίες των αντιπροσώπων των κρατών μελών ισχύουν μόνον έναντι του κράτους διαπίστευσης και όχι έναντι του κράτους καταγωγής.

60. Κατά συνέπεια, για τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών απομένει μόνον η ασυλία που προβλέπεται στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου.

2. Επί του περιορισμού της ασυλίας στις «πράξεις στις οποίες προέβησαν [...] ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά τους»

61. Το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης ορίζει ότι «οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό της Ένωσης» «[σ]την επικράτεια κάθε κράτους μέλους» «απολαύουν ετεροδικίας για πράξεις στις οποίες προέβησαν, συμπεριλαμβανομένου του προφορικού ή γραπτού λόγου, ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά τους». Σε αντίθεση με την προμνησθείσα προσωπική διπλωματική ασυλία (ασυλία ratione personae), η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται σε πρόσωπα, αλλά μόνο σε πράξεις συγκεκριμένου αντικειμένου, ήτοι στις πράξεις υπηρεσιακού χαρακτήρα. Πρόκειται, ειδικότερα, για την αποκαλούμενη λειτουργική ασυλία. Χαρακτηρίζεται επίσης, εξ αυτού του λόγου, ως ασυλία ratione materiae. Επομένως, απλώς και μόνον η ιδιότητα του μέλους του προσωπικού της Ένωσης δεν αρκεί για την εφαρμογή της εν λόγω ασυλίας[18].

62. Για τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών, τούτο σημαίνει, λαμβανομένου υπόψη του διπλού λειτουργικού ρόλου τους και/ή του υβριδικού καθεστώτος τους στο ΕΣΚΤ και στην τραπεζική ένωση, ότι το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου μπορεί, κατ' αρχήν, να έχει εφαρμογή στην περίπτωσή τους μόνο στο μέτρο που ενεργούν στο πλαίσιο των καθηκόντων τους ως αξιωματούχοι της Ένωσης[19].

63. Ο περιορισμός της έκτασης της ασυλίας των μελών του προσωπικού της Ένωσης έγκειται στο ότι, βάσει του άρθρου 343 ΣΛΕΕ, η Ένωση απολαύει μόνον των «αναγκαίων προνομίων και ασυλιών για την εκπλήρωση της αποστολής της». Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι τα προνόμια και οι ασυλίες που αναγνωρίζονται στην Ένωση αποσκοπούν στο να αποτραπεί η παρακώλυση της εύρυθμης λειτουργίας της και ο περιορισμός της ανεξαρτησίας της[20]. Ο περιορισμένος χαρακτήρας των ασυλιών της Ένωσης επιβεβαιώνεται από το άρθρο 17, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου, κατά το οποίο οι ασυλίες παρέχονται στους υπαλλήλους και

17 Βλ., συναφώς, σημείο 45 των παρουσών προτάσεων.

18 Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1968, Sayag και Zürich (5/68, EU:C:1968:42, σ. 787). Υπό την έννοια αυτή, το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του ΚΥΚ επιβεβαιώνει ότι οι υπάλληλοι δεν απαλλάσσονται ούτε από την εκπλήρωση των ατομικών τους υποχρεώσεων ούτε από την τήρηση των νόμων και των αστυνομικών διατάξεων που ισχύουν, με την επιφύλαξη των διατάξεων του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης.

19 Βλ. κατ' αναλογίαν, σχετικά με την προστασία των αρχείων εθνικής κεντρικής τράπεζας δυνάμει του άρθρου 2 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψεις 84 και 85).

20 Διάταξη της 13ης Ιουλίου 1990, Zwartveld κ.λπ. (C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, σκέψη 19), και αποφάσεις της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Junqueras Vies (C-502/19, EU:C:2019:1115, σκέψη 82), της 18ης Ιουνίου 2020, Επιτροπή κατά RQ (C-831/18 P, EU:C:2020:481, σκέψη 47), και της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψεις 73 και 100).

το λοιπό προσωπικό της Ένωσης αποκλειστικώς προς το συμφέρον της Ένωσης[21], και όχι προς το συμφέρον του προσωπικού της. Επομένως, οι ασυλίες είναι λειτουργικές όχι μόνον ως προς το αντικείμενό τους, αλλά και ως προς το πνεύμα και τον σκοπό τους.

64. Η ασυλία για τις πράξεις που διενεργούνται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία και την ανεξαρτησία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Πράγματι, αν τα μέλη του προσωπικού της Ένωσης δεν ετύγχαναν ετεροδικίας στις έννομες τάξεις των κρατών μελών, για τις πράξεις που τελούν υπό την επίσημη ιδιότητά τους, θα υπήρχε ο κίνδυνος, πρώτον, δικαστικών διώξεών τους από τις αρχές των κρατών μελών για τις εν λόγω πράξεις[22]. Τούτο θα μπορούσε να οδηγήσει ενδεχομένως σε υπέρμετρη επιφυλακτικότητα ή ακόμη και σε παραλυσία της δράσης των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

65. Δεύτερον, θα θιγόταν η εύρυθμη λειτουργία και η ανεξαρτησία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, αν η δράση τους κρινόταν βάσει του εσωτερικού δικαίου των κρατών μελών[23]. Τούτο θα μπορούσε ενδεχομένως να παρακωλύσει την εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης αποκλείει τη δικαιοδοσία των κρατών μελών για τις πράξεις που διενεργούν τα μέλη του προσωπικού της Ένωσης υπό την ιδιότητά τους αυτή.

66. Επιπλέον, κατ' αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, να ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Συγκεκριμένα, όταν ένας υπάλληλος ενεργεί υπό την επίσημη ιδιότητά του, είναι εν τέλει ο ίδιος το όργανο που ενεργεί. Επομένως, οι εν λόγω πράξεις του δεν μπορούν να αποτελούν αντικείμενο εκτίμησης εκ μέρους των κρατών μελών.

67. Αμφότεροι οι σκοποί της ασυλίας για τις ως άνω πράξεις επιρρωννύονται από το άρθρο 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Βάσει της διάταξης αυτής, την ευθύνη, στις εξωτερικές σχέσεις, για τις υπηρεσιακές πράξεις των υπαλλήλων της Ένωσης τη φέρει η ίδια η Ένωση και όχι οι υπάλληλοί της προσωπικά. Και αποκλειστικά αρμόδιο να εξετάσει αν στοιχειοθετείται τέτοια ευθύνη είναι το Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 268 ΣΛΕΕ[24].

3. Επί του περιορισμού της ασυλίας στην «ετεροδικία» (πρώτο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος)

68. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο θέτει το ερώτημα αν το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης αποκλείει μόνον τις κύριες ένδικες διαδικασίες που αφορούν πράξεις στις οποίες προέβησαν μέλη του προσωπικού της Ένωσης υπό την επίσημη ιδιότητά τους ή αν, για τέτοιου είδους πράξεις, δεν επιτρέπεται ούτε η χρονικά προγενέστερη της κύριας ένδικης διαδικασίας άσκηση ποινικής δίωξης.

21 Διάταξη της 13ης Ιουλίου 1990, Zwartveld κ.λπ. (C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, σκέψη 20), και απόφαση της 18ης Ιουνίου 2020, Επιτροπή κατά RQ (C-831/18 P, EU:C:2020:481, σκέψη 47).

22 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση OH (Ετεροδικία) (C-758/19, EU:C:2021:86, σημείο 67 με περαιτέρω παραπομπές).

23 Βλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 1968, Sayag και Zürich (5/68, EU:C:1968:42, σ. 787).

24 Βλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 1969, Sayag (9/69, EU:C:1969:37, σκέψεις 5 έως 7). Βάσει του άρθρου 22, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, η ευθύνη στις εσωτερικές σχέσεις περιορίζεται στα σοβαρά παραπτώματα.

69. Από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου προκύπτει ότι καμία κύρια ένδικη διαδικασία δεν μπορεί να κινηθεί κατά των προσώπων που μνημονεύονται στη διάταξη αυτή για πράξεις στις οποίες προέβησαν υπό την επίσημη ιδιότητά τους. Η διάταξη αυτή καλύπτει όλους τους κλάδους της δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένων, κατά συνέπεια, και των ποινικών δικαστηρίων [25].

70. Ωστόσο, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Λεττονία, η ασυλία του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης δεν περιορίζεται στην εν στενή εννοία ένδικη διαδικασία, αλλά εκτείνεται και στις διαδικασίες διεξαγωγής έρευνας.

71. Η εκτίμηση αυτή βρίσκει έρεισμα στη γραμματική διατύπωση ορισμένων γλωσσικών αποδόσεων της διάταξης αυτής, στην οποία δεν γίνεται πάντα αναφορά μόνο σε «ένδικη» διαδικασία [26]. Ωστόσο, εν πάση περιπτώσει, μια διαδικασία διεξαγωγής έρευνας μπορεί ήδη να περιλαμβάνει στοιχεία ένδικης διαδικασίας, παραδείγματος χάριν υπό τη μορφή συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων του ανακριτή. Δεδομένου όμως ότι η έκταση της ασυλίας δεν μπορεί να εξαρτάται από τη συγκεκριμένη μορφή οργάνωσης της ποινικής διαδικασίας και της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των διωκτικών αρχών και των δικαστηρίων σε κάθε κράτος μέλος, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ασυλία καλύπτει γενικώς τα δημόσια μέτρα καταναγκασμού που λαμβάνονται στο πλαίσιο ποινικών ερευνών [27].

72. Στα εν λόγω μέτρα, τα οποία είναι, συνεπώς, παράνομα βάσει του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου αν δεν προηγηθεί άρση της ασυλίας, περιλαμβάνονται συγκεκριμένα η προσωρινή κράτηση του κατηγορουμένου, η εξέτασή του υπό την ιδιότητα του κατηγορουμένου και η διεξαγωγή κατ' οίκον έρευνας σε βάρος του. Το ίδιο ισχύει και για τέτοιου είδους μέτρα τα οποία λαμβάνονται στο πλαίσιο διοικητικών ή αστικών διαδικασιών που αφορούν πράξη στην οποία προέβη μέλος του προσωπικού της Ένωσης υπό την ιδιότητά του αυτή [28].

73. Η ανωτέρω ερμηνεία της έκτασης εφαρμογής του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης επιβεβαιώθηκε προσφάτως από το Δικαστήριο, το οποίο επισήμανε ότι, βάσει της διάταξης αυτής, υπάλληλος της Ένωσης δεν υπόκειται, ειδικότερα, σε στερητικά της ελευθερίας μέτρα για πράξεις στις οποίες προέβη υπό την επίσημη ιδιότητά του [29].

74. Η εν λόγω ερμηνεία βρίσκει επίσης έρεισμα στο άρθρο 19 του ΚΥΚ, το οποίο προβλέπει ότι απαιτείται η χορήγηση άδειας στα μέλη του προσωπικού της Ένωσης που επιθυμούν να καταθέσουν ενώπιον δικαστηρίου σχετικά με επίσημες δράσεις ή περιστατικά, των οποίων έλαβαν γνώση κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Εκ των ανωτέρω συνάγεται, εξ αντιδιαστολής, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης στηρίχθηκε στην παραδοχή ότι, ειδάλλως, η ετεροδικία δεν θα επέτρεπε την εξέταση υπαλλήλων ως μαρτύρων ή κατηγορουμένων.

75. Εντούτοις, ο λειτουργικός χαρακτήρας της προβλεπόμενης στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου ασυλίας αποκλείει το ενδεχόμενο να θεωρηθεί η ασυλία αυτή ως γενική απαγόρευση της διεξαγωγής προκαταρκτικής εξέτασης ή δικαστικής διερεύνησης.

25 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση OH (Ετεροδικία) (C-758/19, EU:C:2021:86, σημείο 27).

26 Βλ., για παράδειγμα, «fritagelse for retsforfølgning» στα δανικά, «immune from legal proceedings» στα αγγλικά και «vrijgesteld van rechtsvervolgin» στα ολλανδικά.

27 Βλ. προτάσεις μου στις υποθέσεις Rimšēvičs κατά Λεττονίας και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2018:1030, σημείο 144).

28 Ακόμη και εκτός της ποινικής διαδικασίας είναι δυνατόν να ισχύουν, επ' απειλή προστίμου, υποχρεώσεις εμφάνισης ή παροχής πληροφοριών και/ή να προβλέπεται η λήψη συντηρητικών μέτρων.

29 Απόφαση της 18ης Ιουνίου 2020, Επιτροπή κατά RQ (C-831/18 P, EU:C:2020:481, σκέψη 45).

76. Πρώτον, εάν θα έπρεπε να απαγορεύεται οιαδήποτε εμπλοκή των μελών του προσωπικού της Ένωσης σε ποινικές έρευνες, τούτο θα είχε προβλεφθεί ρητώς στο πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης. Για παράδειγμα, τέτοια ρύθμιση περιλαμβάνεται στο άρθρο 8 του πρωτοκόλλου όσον αφορά τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τα πρόσωπα αυτά «δεν υπόκεινται σε έρευνα […] ή δίωξη» για γνώμη ή ψήφο δοθείσα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

77. Δεύτερον, η απαγόρευση ακόμη και της διεξαγωγής προκαταρκτικής εξέτασης ή της δικαστικής διερεύνησης υποθέσεων, οι οποίες θα μπορούσαν ενδεχομένως να καλύπτονται από την ασυλία του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου, θα ήταν, στην πράξη, δυνατόν να αφορά μόνον το εμπλεκόμενο μέλος του προσωπικού της Ένωσης. Όμως, κάτι τέτοιο θα καθιστούσε δυσχερή τη διάκριση από την προσωπική ασυλία [30].

78. Τρίτον, όπως ορθώς επισήμανε η Ιταλική Κυβέρνηση, απλώς δεν θα ήταν δυνατόν να διαπιστωθεί η ύπαρξη ενδεχόμενης συνάφειας με επίσημα καθήκοντα οργάνου της Ένωσης, εάν οι διωκτικές αρχές δεν είχαν καν το δικαίωμα να διερευνήσουν τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά σε σχέση με ενέργειες μελών του προσωπικού της Ένωσης.

79. Τέλος, τέταρτον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η ερμηνεία του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης δεν πρέπει να καθιστά άσκοπα δυσχερή, ή ακόμη και αδύνατη, τη διεξαγωγή ανακριτικών διαδικασιών στο έδαφος των κρατών μελών [31]. Με άλλα λόγια, ο λειτουργικός και, επομένως, περιορισμένος χαρακτήρας των προνομίων και ασυλιών του πρωτοκόλλου αποσκοπεί στη διασφάλιση της δίκαιης εξισορρόπησης μεταξύ, αφενός, των συμφερόντων της Ένωσης που αφορούν την ανεξαρτησία και την εύρυθμη λειτουργία της και, αφετέρου, του συμφέροντος των κρατών μελών για την αποτελεσματικότητα των ποινικών διώξεών τους. Μια γενική απαγόρευση διεξαγωγής ερευνών θα έβαινε, όμως, πέραν του «αναγκαί[ου μέτρου] για την εκπλήρωση της αποστολής της» Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 343 ΣΛΕΕ.

80. Βεβαίως, δεν μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η διεξαγωγή και μόνον έρευνας κατά υπαλλήλου της Ένωσης για πράξεις που τέλεσε υπό την ιδιότητά του αυτή να ενέχει τον κίνδυνο προσβολής της ανεξαρτησίας ή παρακώλυσης της εύρυθμης λειτουργίας των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Για τον λόγο αυτόν όμως, το άρθρο 18 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης προβλέπει ότι, για την εφαρμογή του πρωτοκόλλου, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης ενεργούν σε συνεννόηση με τις αρμόδιες αρχές των ενδιαφερόμενων κρατών μελών. Τούτο αποσκοπεί στην αποφυγή κάθε διαμάχης ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων του πρωτοκόλλου [32] και, γενικότερα, στη διασφάλιση της αποφυγής ματαίωσης των σκοπών του πρωτοκόλλου. Το άρθρο 18 του πρωτοκόλλου εξειδικεύει, συναφώς, τη διάταξη του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ [33].

81. Ως εκ τούτου, οι εθνικές διωκτικές αρχές και οι ανακριτές οφείλουν, ήδη σε ένα πρώιμο στάδιο της διαδικασίας, να ενημερώνουν το θεσμικό όργανο της Ένωσης, για λογαριασμό του οποίου ενεργεί ο κατηγορούμενος, σχετικά με την εν εξελίξει ποινική έρευνα και, ενδεχομένως, να

30 Βλ., συναφώς, σημεία 56 και 61 των παρουσών προτάσεων.

31 Βλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 105).

32 Αποφάσεις της 21ης Οκτωβρίου 2008, Marra (C-200/07 και C-201/07, EU:C:2008:579, σκέψη 42), της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψη 40), και της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 119).

33 Αποφάσεις της 21ης Οκτωβρίου 2008, Marra (C-200/07 και C-201/07, EU:C:2008:579, σκέψη 41), και της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 119).

ζητούν την άρση της ασυλίας[34]. Και τούτο διότι το όργανο αυτό πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εκτιμήσει αν διατρέχει τον κίνδυνο να θιγεί η εύρυθμη λειτουργία και η ανεξαρτησία του[35]. Εξαίρεση μπορεί να ισχύσει το πολύ στις περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι πρόδηλο ότι ουδεμία συνάφεια υφίσταται μεταξύ, αφενός, των πράξεων που αποτελούν το αντικείμενο των ερευνών και/ή της ποινικής διαδικασίας και, αφετέρου, των καθηκόντων και υποχρεώσεων του κατηγορουμένου που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης. Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της στενής σύνδεσης των εθνικών αρμοδιοτήτων με τις απορρέουσες από το δίκαιο της Ένωσης αρμοδιότητες στον τομέα του ΕΣΚΤ και της ευρωπαϊκής τραπεζικής εποπτείας, δύσκολα μπορεί να γίνει δεκτό ότι μια πράξη στην οποία προέβη διοικητής κεντρικής τράπεζας, ενεργώντας φαινομενικά υπό την επίσημη ιδιότητά του, εμπίπτει προδήλως και αποκλειστικά σε εθνική αρμοδιότητα.

82. Αν το θεσμικό όργανο της Ένωσης κρίνει είτε ότι δεν υφίσταται καμία συνάφεια μεταξύ των προσαπτόμενων πραγματικών περιστατικών και των καθηκόντων του είτε ότι δεν υφίσταται συμφέρον της Ένωσης να διατηρήσει την ασυλία, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, η ποινική έρευνα μπορεί να συνεχιστεί. Στην περίπτωση αυτή, ο ενδιαφερόμενος μπορεί, βάσει του άρθρου 90, παράγραφος 2, του ΚΥΚ και, ενδεχομένως, βάσει του άρθρου 91 του ίδιου κανονισμού, να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο στη συνέχεια θα αποφανθεί αν η ασυλία απορρίφθηκε και/ή ήρθη εσφαλμένα. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι μια τέτοια απόφαση του θεσμικού οργάνου συνιστά «βλαπτική πράξη», δεδομένου ότι παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να επηρεάσουν ευθέως και αμέσως τα συμφέροντα του προσφεύγοντος μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική του κατάσταση[36]. Ως εκ τούτου, η απόφαση απόρριψης ή άρσης της ασυλίας πληροί όλες τις προϋποθέσεις πράξης δυνάμενης να προσβληθεί κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ[37] και μπορεί, επομένως, να προσβληθεί και από δικαιούχους που δεν υπάγονται στον ΚΥΚ, όπως είναι όλα τα μέλη του προσωπικού της ΕΚΤ και οι διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών.

83. Αν, αντιθέτως, το θεσμικό όργανο εκτιμά ότι υφίσταται συνάφεια με τα καθήκοντά του και ότι η άρση της ασυλίας θα αντέβαινε στα συμφέροντά του, ο αρμόδιος ανακριτής μπορεί, ήδη κατά το στάδιο της ανάκρισης, να απευθύνει στο Δικαστήριο «αίτηση δικαστικής συνδρομής», σε περίπτωση που δεν επιθυμεί να δεχθεί την απόφαση αυτή[38]. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερο είδος διαδικασίας που φέρει την ένδειξη «IMM» (αίτηση σχετικά με τις ασυλίες, «demande relative aux immunités»). Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο εξετάζει αν το θεσμικό όργανο ορθώς αρνήθηκε να άρει την ασυλία[39].

84. Τέλος, σε περίπτωση άρνησης των εθνικών αρχών ή δικαστηρίων να απευθυνθούν στα θεσμικά όργανα της Ένωσης και/ή στο Δικαστήριο υπό την ανωτέρω περιγραφείσα έννοια, μπορεί ακόμη και ο ίδιος ο φερόμενος ως δικαιούχος της ασυλίας να κινήσει ενώπιον του

34 Βλ. κατ' αναλογίαν, σχετικά με τα αρχεία της Ένωσης, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 126).

35 Πρβλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 102).

36 Βλ. απόφαση της 18ης Ιουνίου 2020, Επιτροπή κατά RQ (C-831/18 P, EU:C:2020:481, σκέψεις 44 έως 54).

37 Βλ., ενδεικτικά, απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2011, Deutsche Post και Γερμανία κατά Επιτροπής (C-463/10 P και C-475/10 P, EU:C:2011:656, σκέψεις 36 και 37).

38 Βλ., σχετικά με την περίπτωση αυτή, διάταξη της 13ης Ιουλίου 1990, Zwartveld κ.λπ. (C-2/88-IMM, EU:C:1990:315).

39 Πρβλ. διάταξη της 13ης Ιουλίου 1990, Zwartveld κ.λπ. (C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, σκέψη 24)· βλ. συναφώς, επίσης, σημείο 106 των παρουσών προτάσεων.

Δικαστηρίου διαδικασία «IMM», προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη ασυλίας[40]. Επιπλέον, μπορεί να επιβληθεί κύρωση λόγω παράβασης του καθήκοντος καλόπιστης συνεργασίας κατά την εφαρμογή του πρωτοκόλλου, στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως[41].

85. Αν δεν συμβεί ούτε αυτό, το εθνικό δικαστήριο οφείλει, το αργότερο –όπως συνέβη εν προκειμένω– πριν από την έναρξη της κύριας διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 18 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ[42].

86. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, μολονότι η ετεροδικία για τις πράξεις που τελούν μέλη του προσωπικού της Ένωσης ενεργώντας υπό την επίσημη ιδιότητά τους, κατά την έννοια του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, περιλαμβάνει τα δημόσια μέτρα καταναγκασμού στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, ωστόσο δεν εμποδίζει γενικώς την έναρξη και τη διεξαγωγή ποινικής έρευνας.

4. Ενδιάμεσο συμπέρασμα

87. Οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών εμπίπτουν, βάσει του άρθρου 22, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, στο πεδίο εφαρμογής του πρωτοκόλλου αυτού, στο μέτρο που ενεργούν επισήμως ως αξιωματούχοι της Ένωσης στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ ή της τραπεζικής ένωσης, ειδικότερα υπό την ιδιότητά τους ως μέλη του γενικού συμβουλίου ή του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ.

88. Η ετεροδικία κατά την έννοια του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης περιλαμβάνει, πέραν των κύριων ένδικων διαδικασιών για τις πράξεις που τελέστηκαν υπό την επίσημη ιδιότητα, και τα δημόσια μέτρα καταναγκασμού που λαμβάνονται στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών οι οποίες αφορούν τέτοιου είδους πράξεις, αλλά δεν εμποδίζει γενικώς την έναρξη και τη διεξαγωγή ποινικής έρευνας για τις πράξεις αυτές.

89. Επιπλέον, από το γράμμα της ανωτέρω διάταξης προκύπτει ότι η ετεροδικία ισχύει «και μετά τη λήξη της θητείας τους». Εξ αυτού συνάγεται σαφώς ότι η ασυλία εξακολουθεί να υφίσταται και μετά τη λήξη της θητείας. Εντούτοις, αφορά μόνον τις υπηρεσιακές πράξεις που τελέστηκαν κατά τη διάρκεια της θητείας. Αντιθέτως, είναι άνευ σημασίας πότε ακριβώς, κατά τη διάρκεια της θητείας, φέρεται να τελέστηκε η προσαπτόμενη πράξη.

Β. Επί των προϋποθέσεων της ετεροδικίας βάσει του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης (τέταρτο προδικαστικό ερώτημα)

90. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί με ποιον τρόπο κρίνεται αν ο κατηγορούμενος, στη συγκεκριμένη περίπτωση, απολαύει ετεροδικίας σύμφωνα με το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των

[40] Βλ., σχετικά με την περίπτωση αυτή, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1960, Humblet κατά Βελγικού Δημοσίου (6/60-IMM, EU:C:1960:48).

[41] Βλ., συναφώς, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψεις 111 επ.).

[42] Βλ., συναφώς, σημεία 93 επ. των παρουσών προτάσεων· ομοίως, εκ του αποτελέσματος, απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψη 40).

προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, ποια σημασία έχει συναφώς η ύπαρξη συμφέροντος της Ένωσης και υπό ποιες περιστάσεις πρέπει το δικαστήριο αυτό να ζητήσει από την ΕΚΤ να άρει την ασυλία.

91. Προκειμένου να διαπιστωθεί αν συγκεκριμένη πράξη διενεργήθηκε υπό την επίσημη ιδιότητα, κατά την έννοια του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, κρίσιμη είναι η συνάφεια της πράξης αυτής με τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντα του μέλους του προσωπικού της Ένωσης[43]. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ειδικότερα, να διευκρινιστεί αν δύναται το ίδιο να εκτιμήσει την ύπαρξη της συνάφειας αυτής.

92. Επομένως, σε ένα πρώτο στάδιο, πρέπει να διευκρινιστεί ποιος είναι αρμόδιος να εκτιμήσει την ύπαρξη συνάφειας με τα καθήκοντα θεσμικού οργάνου της Ένωσης ή των μελών του προσωπικού του (κατωτέρω υπό 1). Στη συνέχεια, σε ένα δεύτερο στάδιο, είναι αναγκαίο να καθοριστεί βάσει ποιων κριτηρίων πρέπει να εκτιμάται η συνάφεια αυτή (κατωτέρω υπό 2). Και τέλος, σε ένα τρίτο στάδιο, πρέπει να εξεταστεί ποιες είναι οι κρίσιμες περιστάσεις για την εν λόγω εκτίμηση στην υπό κρίση υπόθεση (κατωτέρω υπό 3).

1. Επί της αρμοδιότητας εκτίμησης της συνάφειας με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα

93. Είναι αληθές ότι, στην πράξη, πρώτα οι διωκτικές αρχές ή τα δικαστήρια των κρατών μελών επιλαμβάνονται του ζητήματος αν τυχόν υφίσταται διαδικαστικό κώλυμα λόγω της ασυλίας μέλους του προσωπικού της Ένωσης. Μόνον οι αρχές αυτές έχουν στη διάθεσή τους τις απαραίτητες πληροφορίες για τα πραγματικά περιστατικά, από τις οποίες θα μπορούσε ενδεχομένως να συναχθεί η ύπαρξη συνάφειας με τα καθήκοντα θεσμικού οργάνου της Ένωσης. Είναι, επομένως, φυσιολογικό οι εθνικές αρχές ή τα εθνικά δικαστήρια να είναι οι πρώτες αρχές που εξετάζουν το ζήτημα της ύπαρξης ασυλίας βάσει του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης.

94. Εντούτοις, τούτο δεν σημαίνει ότι οι εν λόγω αρχές μπορούν να κρίνουν αυτοτελώς την ύπαρξη συνάφειας μεταξύ των υπό διερεύνηση πράξεων και των επίσημων καθηκόντων ενός μέλους του προσωπικού της Ένωσης. Αντιθέτως, οφείλουν να απευθύνονται στο Δικαστήριο, οσάκις κρίνουν ότι μια συμπεριφορά θα μπορούσε, εκ πρώτης όψεως, να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης[44].

95. Συναφώς, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, σκοπός της προβλεπόμενης στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης ασυλίας για υπηρεσιακές πράξεις είναι να αποτραπεί το ενδεχόμενο να εκτιμηθεί η επίσημη δραστηριότητα της Ένωσης και των μελών του προσωπικού της υπό το πρίσμα του εσωτερικού δικαίου των κρατών μελών. Η ασυλία αυτή αποσκοπεί, ειδικότερα, και στη διασφάλιση της αποκλειστικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, για τον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης[45].

43 Ομοίως, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Gand στην υπόθεση Sayag και Zürich (5/68, μη δημοσιευθείσες, EU:C:1968:30, σ. 608)· βλ. επίσης, σχετικά με την πραγματοποίηση δηλώσεων υπό την επίσημη ιδιότητα, αποφάσεις της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψη 33), και της 17ης Σεπτεμβρίου 2020, Troszczynski κατά Κοινοβουλίου (C-12/19 P, EU:C:2020:725, σκέψη 40).

44 Βλ., συναφώς, σημεία 81 επ. των παρουσών προτάσεων.

45 Βλ. σημεία 65 και 66 των παρουσών προτάσεων.

96. Μόνον το Δικαστήριο μπορεί, σε περίπτωση αμφιβολίας, να καθορίσει κατά τρόπο δεσμευτικό τι εμπίπτει στα καθήκοντα και στις υποχρεώσεις των μελών του προσωπικού της Ένωσης[46]. Αν όμως τα δικαστήρια των κρατών μελών ήταν αρμόδια να εκτιμήσουν αν τυχόν υφίσταται συνάφεια με απορρέον από το δίκαιο της Ένωσης καθήκον, τα εν λόγω δικαστήρια θα καθόριζαν εν τέλει τι εμπίπτει στις αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και τι όχι.

97. Είναι αληθές ότι δεν ισχύει μεν το ίδιο για το ακαταδίωκτο των βουλευτών που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης. Όπως όμως ρητώς προκύπτει από τη γραμματική διατύπωση της εν λόγω διάταξης, το ακαταδίωκτο αυτό ρυθμίζεται από το εθνικό δίκαιο[47]. Δεδομένου ότι μόνον τα εθνικά δικαστήρια είναι αρμόδια να καθορίζουν την έκταση της ισχύουσας βάσει του εθνικού τους δικαίου βουλευτικής ασυλίας, μόνον αυτά είναι, επίσης, σε θέση να κρίνουν αν μια συμπεριφορά καλύπτεται από την ασυλία αυτή.

98. Επομένως, στις περιπτώσεις του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, το άρθρο 18 του πρωτοκόλλου συνεπάγεται ότι το εθνικό δικαστήριο οφείλει να απευθυνθεί στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το αργότερο όταν εξετάζει το ενδεχόμενο να κινήσει διαδικασία κατά μέλους του προσωπικού της Ένωσης[48]. Ειδάλλως, θα υφίστατο κίνδυνος εκτίμησης των πράξεων θεσμικού οργάνου της Ένωσης από εθνικό δικαστήριο κατά παράβαση του άρθρου 263 ΣΛΕΕ.

99. Μόνον εφόσον το Δικαστήριο συναγάγει το συμπέρασμα ότι, με βάση τα εκτιθέμενα από το εθνικό δικαστήριο πραγματικά περιστατικά, δεν υφίσταται καμία συνάφεια με τα καθήκοντα θεσμικού οργάνου της Ένωσης, δικαιούται το εθνικό δικαστήριο να κινήσει την ποινική διαδικασία. Ειδάλλως, πρέπει πρώτα να ζητηθεί η άρση της ασυλίας από το οικείο θεσμικό όργανο της Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου[49]. Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρέχεται στο εν λόγω όργανο η δυνατότητα να ελέγξει κατά πόσον η ασυλία είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη της εύρυθμης λειτουργίας και της ανεξαρτησίας του. Ακριβώς αυτόν τον έλεγχο αποσκοπεί να καταστήσει δυνατό το πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης[50].

100. Αυτός είναι ο δεύτερος λόγος για τον οποίο το εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να αποφασίσει αυτοτελώς ότι δεν υφίσταται συνάφεια μεταξύ μιας πράξης και των απορρεόντων από το δίκαιο της Ένωσης καθηκόντων ενός κατηγορουμένου και ότι, συνεπώς, δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου. Και τούτο διότι, στην περίπτωση αυτή, η εν λόγω κρίση θα προηγείτο χρονικά ή θα εμπόδιζε την εξέταση του ζητήματος αυτού από το οικείο θεσμικό όργανο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η περίπτωση της ασυλίας βάσει του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου διαφέρει από τις περιπτώσεις του άρθρου 8, για τις οποίες δεν προβλέπεται ότι το Κοινοβούλιο εξετάζει αν η ασυλία βουλευτή είναι αναγκαία στη συγκεκριμένη περίπτωση[51].

46 Υπό την έννοια αυτή, γνωμοδοτήσεις 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ) της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σκέψεις 224, 225, 230 και 231), και 1/17 (CETA) της 30ής Απριλίου 2019 (EU:C:2019:341, σκέψη 132).

47 Απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψη 25).

48 Βλ., σχετικά με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 18 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, σημεία 80 επ. των παρουσών προτάσεων.

49 Τούτο θα έπρεπε, κανονικά, να έχει ήδη συμβεί κατά το στάδιο της ανακριτικής διαδικασίας (βλ. σημεία 81 επ. των παρουσών προτάσεων), αλλά πρέπει να διορθωθεί το αργότερο τώρα, εφόσον το θεσμικό όργανο δεν είχε μέχρι τούδε τη δυνατότητα να ελέγξει αν η ανεξαρτησία και η εύρυθμη λειτουργία του θα μπορούσαν να θιγούν από την εν λόγω διαδικασία.

50 Πρβλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 102).

51 Η επισήμανση του Δικαστηρίου, στην απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2008, Marra (C-200/07 και C-201/07, EU:C:2008:579, σκέψη 32), αφορά μόνον το ζήτημα αυτό.

101. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η συνάφεια μιας πράξης με τα καθήκοντα μελών του προσωπικού της Ένωσης, η οποία αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διαπίστωση ότι μια πράξη τελέσθηκε «υπό την επίσημη ιδιότητα», κατά την έννοια του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου, πρέπει να εκτιμάται αυτοτελώς βάσει του δικαίου της Ένωσης, και δη από το Δικαστήριο [52]. Βεβαίως, τούτο δεν αναιρεί το γεγονός ότι μόνον το εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της υποθέσεως μπορεί να προβεί στις αναγκαίες για την εν λόγω εκτίμηση διαπιστώσεις περί των πραγματικών περιστατικών. Ωστόσο, στο πλαίσιο αυτό, καλείται απλώς να υπαγάγει τα αποδειχθέντα βάσει των διαπιστώσεών του πραγματικά περιστατικά στα κριτήρια που έχει θεσπίσει συναφώς το Δικαστήριο [53].

2. Επί των κριτηρίων βάσει των οποίων διαπιστώνεται η αναγκαία συνάφεια με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα

102. Το Δικαστήριο είχε, μέχρι τούδε, μόνο μία φορά την ευκαιρία να αποφανθεί επί του ζητήματος πότε μια πράξη σχετίζεται με τα καθήκοντα μέλους του προσωπικού της Ένωσης κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μπορεί να γίνει λόγος για πράξη τελεσθείσα «υπό την επίσημη ιδιότητα» κατά την έννοια του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης [54]. Στις αποφάσεις Sayag και Zürich, το Δικαστήριο έκρινε, συναφώς, ότι η ετεροδικία καλύπτει μόνον τις πράξεις οι οποίες, ως εκ της φύσεώς τους, μπορούν να θεωρηθούν ότι συνιστούν συμμετοχή του προσώπου που επικαλείται την ετεροδικία στην εκπλήρωση των καθηκόντων του θεσμικού οργάνου στο οποίο ανήκει [55]. Οι πράξεις πρέπει να απορρέουν κατ' ανάγκην, λόγω άμεσης εγγενούς σχέσης, από τα καθήκοντα του οργάνου [56].

103. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η ευχερής εφαρμογή των κριτηρίων αυτών, είναι αναγκαίο να απαντηθεί το ερώτημα ποιες πράξεις πρέπει να καλύπτονται από την ασυλία με βάση το πνεύμα και τον σκοπό της.

104. Επομένως, φαίνεται εύλογο να θεωρηθεί ότι είναι κρίσιμο να διαπιστωθεί αν η επίμαχη πράξη είναι «αναγκαία» [57] για την εκτέλεση επίσημου καθήκοντος και/ή αν συνδέεται αιτιωδώς ή είναι συναφής με το καθήκον αυτό [58]. Συγκεκριμένα, η εύρυθμη λειτουργία και η ανεξαρτησία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης θα μπορούσαν να θιγούν αν τα μέλη του προσωπικού της Ένωσης έπρεπε να ανησυχούν για τον ενδεχόμενο καταλογισμό σε βάρος τους αστικών ή ποινικών ευθυνών, για πράξεις οι οποίες δεν ανήκουν μεν στον πυρήνα των προβλεπόμενων από τον νόμο καθηκόντων τους, αλλά είναι εντούτοις χρήσιμες ή απαραίτητες για την άσκηση των καθηκόντων αυτών [59].

105. Ωστόσο, όπως προεκτέθηκε, σκοπός της ασυλίας για τις πράξεις αυτές είναι, ιδίως, να αποτραπεί η εξέταση των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης από τις εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια, πράγμα που θα έθιγε την εύρυθμη λειτουργία και την ανεξαρτησία των

52 Βλ. ενδεικτικά, τις επισημάνσεις του Δικαστηρίου σχετικά με το ζήτημα αυτό, στην απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψεις 28 έως 37).

53 Πρβλ. αποφάσεις της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψη 37), και της 17ης Σεπτεμβρίου 2020, Troszczynski κατά Κοινοβουλίου (C-12/19 P, EU:C:2020:725, σκέψη 57).

54 Ωστόσο, το ζήτημα αυτό τίθεται πλέον και στην επί του παρόντος εκκρεμή υπόθεση OH (Ετεροδικία) (C-758/19, EU:C:2021:86), στην οποία ο γενικός εισαγγελέας M. Bobek ανέπτυξε τις προτάσεις του στις 2 Φεβρουαρίου 2021.

55 Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1968, Sayag και Zürich (5/68, EU:C:1968:42, σ. 787).

56 Απόφαση της 10ης Ιουλίου 1969, Sayag και Zürich ((9/69, EU:C:1969:37, σκέψη 7).

57 Βλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Επιτροπή κατά RQ (C-831/18 P, EU:C:2019:1143, σημείο 54).

58 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Gand στην υπόθεση Sayag και Zürich (5/68, μη δημοσιευθείσες, EU:C:1968:30, σ. 608).

59 Υπό την έννοια αυτή, επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση OH (Ετεροδικία) (C-758/19, EU:C:2021:86, σημεία 27, 29 και 67), ο οποίος χρησιμοποιεί το κριτήριο της συνάφειας.

θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Επομένως, πρέπει να θεωρείται ότι υφίσταται συνάφεια μεταξύ μιας πράξης και των καθηκόντων θεσμικού οργάνου της Ένωσης, οσάκις η εκτίμηση της πράξης αυτής θα απαιτούσε να εκτιμηθεί ο κύκλος των καθηκόντων των μελών του προσωπικού του, εκτίμηση η οποία, όπως προαναφέρθηκε [60], δεν εναπόκειται στις εθνικές αρχές και στα εθνικά δικαστήρια, αλλά μόνο στα θεσμικά όργανα της Ένωσης και, εν τέλει, στο Δικαστήριο.

106. Η ανωτέρω ερμηνεία της αναγκαίας συνάφειας δεν θίγει υπέρμετρα τα θεμιτά συμφέροντα των κρατών μελών για άσκηση ποινικής δίωξης. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη πράξης που έχει τελεστεί υπό την επίσημη ιδιότητα και, άρα, η ύπαρξη της συνυφασμένης με αυτήν ασυλίας του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης – ενδεχομένως μετά τη διαπίστωση της συνδρομής τέτοιας περίπτωσης από το Δικαστήριο– δεν σημαίνει ότι ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί, σε καμία περίπτωση, να διωχθεί και να καταδικαστεί. Αντιθέτως, οι διοικητικές αρχές ή τα δικαστήρια των κρατών μελών μπορούν να ζητήσουν από το οικείο θεσμικό όργανο να άρει την ασυλία σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου. Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι τα θεσμικά όργανα της Ένωσης υποχρεούνται, βάσει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 18 του πρωτοκόλλου, να δέχονται την εν λόγω αίτηση, εφόσον δεν υφίσταται συμφέρον της Ένωσης για ασυλία στη συγκεκριμένη περίπτωση [61]. Αν τελικώς αρνηθούν, εσφαλμένα, να άρουν την ασυλία, το Δικαστήριο μπορεί πάντοτε να επιτρέψει την άσκηση ποινικής δίωξης [62].

107. Επομένως, η ασυλία που προβλέπεται στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης διαφέρει από την ασυλία των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, βάσει του άρθρου 8 του πρωτοκόλλου αυτού, η οποία δεν μπορεί να αρθεί [63]. Αυτή ακριβώς η ιδιαιτερότητα φαίνεται, ωστόσο, να αποτελεί τον λόγο για τον οποίο το Δικαστήριο έκρινε ότι η συνάφεια, στην τελευταία αυτή περίπτωση, πρέπει να είναι άμεση και πρόδηλη [64]. Επομένως, στις περιπτώσεις του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου δεν είναι σκόπιμη μια τόσο στενή ερμηνεία της συνάφειας.

108. Εν πάση περιπτώσει, ο τυχόν παράνομος χαρακτήρας μιας πράξης δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να έχει τελεστεί η πράξη αυτή από πρόσωπο το οποίο ενήργησε υπό την επίσημη ιδιότητά του [65]. Και τούτο ακριβώς διότι, βάσει όσων μόλις προεκτέθηκαν, το ζήτημα αν μια πράξη είναι παράνομη μπορεί να εξεταστεί μόνο στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας. Αν όμως γινόταν πρόωρα δεκτός ο παράνομος χαρακτήρας μιας πράξης με αποτέλεσμα την άρση της ετεροδικίας, τούτο θα συνεπαγόταν ενδεχομένως, εν τέλει, τον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων θεσμικού οργάνου της Ένωσης από εθνικό δικαστήριο, αντί του Δικαστηρίου. Σε πολλές περιπτώσεις ιδιαιτέρως σοβαρών κατηγοριών, όπως της διάπραξης του αδικήματος της ανθρωποκτονίας, η ασυλία πρέπει συνεπώς, κατά κανόνα, να μη γίνεται δεκτή, επειδή για τέτοιου είδους πράξεις δεν απαιτείται εκτίμηση του κύκλου των καθηκόντων του

60 Βλ. σημεία 95, 96 και 98 των παρουσών προτάσεων.

61 Πρβλ. διάταξη της 13ης Ιουλίου 1990, Zwartveld κ.λπ. (C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, σκέψεις 22 και 25), και απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 101).

62 Βλ., συναφώς, σημείο 83 των παρουσών προτάσεων και διάταξη της 6ης Δεκεμβρίου 1990, Zwartveld κ.λπ. (C-2/88-IMM, EU:C:1990:440).

63 Αποφάσεις της 21ης Οκτωβρίου 2008, Marra (C-200/07 και C-201/07, EU:C:2008:579, σκέψη 44), και της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψη 27).

64 Αποφάσεις της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, σκέψη 35), και της 17ης Σεπτεμβρίου 2020, Troszczynski κατά Κοινοβουλίου (C-12/19 P, EU:C:2020:725, σκέψη 39)· βλ. συναφώς, επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Pikamäe στην υπόθεση Troszczynski κατά Κοινοβουλίου (C-12/19 P, EU:C:2020:258, σημείο 51).

65 Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Junqueras Vies (C-502/19, EU:C:2019:1115, σκέψη 89), και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση OH (Ετεροδικία) (C-758/19, EU:C:2021:86, σημείο 27).

κατηγορουμένου που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης και, επομένως, οι πράξεις αυτές δεν έχουν προδήλως καμία απολύτως συνάφεια με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα του εν λόγω προσώπου, και όχι για τον λόγο ότι οι πράξεις αυτές είναι παράνομες [66].

109. Ο τυχόν παράνομος χαρακτήρας μιας πράξης πρέπει, ωστόσο, να λαμβάνεται υπόψη μόνο στο επίπεδο της άρσης της ασυλίας. Στην περίπτωση προφανώς παράνομης πράξης πρέπει να συντρέχουν ιδιαιτέρως σοβαρά συμφέροντα της Ένωσης τα οποία να δικαιολογούν τη διατήρηση της ασυλίας.

110. Αντιθέτως προς την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου στο πρώτο σκέλος του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος, ούτε η ύπαρξη ιδιαίτερων συμφερόντων της Ένωσης ασκεί επιρροή στην εκτίμηση της συνάφειας μιας πράξης με απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα. Βεβαίως, κατά τη γενική διάταξη του άρθρου 17, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου, τα προνόμια και οι ασυλίες του πρωτοκόλλου αυτού παρέχονται αποκλειστικώς προς το συμφέρον της Ένωσης. Εντούτοις, εξ αυτού συνάγεται μόνον, όσον αφορά το ζήτημα της ύπαρξης ασυλίας, ότι η εν λόγω ασυλία είναι περιορισμένη από λειτουργικής απόψεως και ότι, επομένως, καλύπτει μόνον πράξεις που τελούνται υπό την επίσημη ιδιότητα [67]. Αντιθέτως, η ύπαρξη συμφέροντος της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται μόνο στο πλαίσιο ενδεχόμενης άρσης της ασυλίας. Συναφώς, το άρθρο 17, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου διευκρινίζει ότι τα θεσμικά όργανα αίρουν την ασυλία, εφόσον η άρση αυτή δεν είναι αντίθετη προς τα συμφέροντα της Ένωσης. Ωστόσο, το οικείο θεσμικό όργανο δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι η ποινική δίωξη θα μπορούσε να θίξει την εύρυθμη λειτουργία ή την ανεξαρτησία του οργάνου αυτού, προκειμένου να δικαιολογήσει απλώς και μόνον την ύπαρξη λειτουργικής ασυλίας [68].

111. Εν κατακλείδι, ως πράξεις τελεσθείσες «υπό την επίσημη ιδιότητα», κατά την έννοια του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης πρέπει να θεωρούνται οι πράξεις οι οποίες, λόγω άμεσης εγγενούς σχέσης, απορρέουν κατ' ανάγκην από τα καθήκοντα των θεσμικών οργάνων και συνιστούν, επομένως, ως εκ της φύσεώς τους, τρόπο συμμετοχής ενός μνημονευόμενου στη διάταξη αυτή προσώπου στην εκπλήρωση των καθηκόντων του θεσμικού οργάνου στο οποίο ανήκει. Τέτοια περίπτωση συντρέχει όταν, για τον δικαστικό έλεγχο της εν λόγω πράξης, απαιτείται εκτίμηση του κύκλου των καθηκόντων του οικείου θεσμικού οργάνου ή των μελών του προσωπικού του, η οποία εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

3. Επί της ύπαρξης της αναγκαίας συνάφειας στην υπό κρίση υπόθεση

112. Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου επί της ουσίας της υποθέσεως, ήτοι αν το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης αποκλείει την έναρξη της δικαστικής έρευνας στο πλαίσιο της υπόθεσης της κύριας δίκης, πρέπει, στη συνέχεια, να εξεταστεί το ζήτημα της αναγκαίας συνάφειας, στο μέτρο που τούτο είναι δυνατόν, βάσει των εκτεθέντων από το αιτούν δικαστήριο πραγματικών περιστατικών. Πρέπει επίσης να διερευνηθούν οι πραγματικές προϋποθέσεις, τη συνδρομή των οποίων οφείλει ακόμη να εξετάσει το αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο αυτό [69].

66 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Poiares Maduro στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Marra (C-200/07 και C-201/07, EU:C:2008:369, σημείο 12).

67 Βλ., συναφώς, σημεία 63 και 64 των παρουσών προτάσεων.

68 Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψη 100).

69 Βλ., συναφώς, σημείο 101 των παρουσών προτάσεων.

113. Στο πλαίσιο αυτό, ειδικότερα, ο χαρακτηρισμός των καθηκόντων ενός διοικητή κεντρικής τράπεζας ως εθνικών ή ως απορρεόντων από το δίκαιο της Ένωσης στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ και της ευρωπαϊκής τραπεζικής εποπτείας μπορεί να είναι δυσχερής στην πράξη, λόγω της έντονης ολοκλήρωσης των συστημάτων αυτών[70]. Τούτο καταδεικνύεται, αφενός, από την υποχρέωση έγκαιρης ανάμιξης της ΕΚΤ στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαδικασίας[71] και υπογραμμίζει, αφετέρου, την ανάγκη να αφεθεί στο Δικαστήριο η εξέταση της συνάφειας με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα[72].

114. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει, πρώτον, ότι στον κατηγορούμενο προσάπτεται ότι, από τα μέσα του 2010 έως τα τέλη του 2015, παρείχε, έναντι χρημάτων και παροχών σε είδος, συμβουλές στην Trasta Komercbanka σχετικά με την εποπτεία της από την FKTK και ότι βοήθησε την Trasta Komercbanka να διατυπώσει τα έγγραφα που αντάλλαξε με την FKTK, εκμεταλλευόμενος τις πληροφορίες που είχε αποκομίσει από την FKTK λόγω της επίσημης θέσης που κατείχε. Δεύτερον, μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία διατυπώθηκε η πρόταση της FKTK περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της Trasta Komercbanka, στις 5 Φεβρουαρίου 2016, ο κατηγορούμενος απείχε από τις συνεδριάσεις του συμβουλίου της FKTK, στις οποίες συζητούνταν θέματα σχετικά με την εποπτεία της Trasta Komercbanka, παραλείποντας, στο πλαίσιο αυτό, να εμποδίσει την υποβάθμιση του δείκτη επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων της Trasta Komercbanka και να αποτρέψει τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Τρίτον, του προσάπτεται ότι, κατά τα έτη 2012 και 2013, επένδυσε σε ακίνητο τα χρήματα που είχε λάβει ως αντάλλαγμα, προκειμένου να αποκρύψει την προέλευσή τους.

α) Επί των κατηγοριών που αφορούν το προ της 4ης Νοεμβρίου 2014 χρονικό διάστημα

115. Στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ, οι διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών ασκούν καθήκοντα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως όταν αποφασίζουν σχετικά με μέτρα νομισματικής πολιτικής ως μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ. Το συμβούλιο αυτό καθορίζει, βάσει του άρθρου 129, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 12.1, παράγραφος 1, του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, τη νομισματική πολιτική της Ένωσης[73]. Το δε γενικό συμβούλιο της ΕΚΤ συντονίζει, βάσει του άρθρου 141, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, τις νομισματικές πολιτικές των κρατών μελών, με στόχο την εξασφάλιση της σταθερότητας των τιμών.

116. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ως μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ, οι διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών μπορούν, από τις 4 Νοεμβρίου 2014, ημερομηνία έναρξης ισχύος του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, να ασκούν καθήκοντα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης ακόμη και επί ζητημάτων προληπτικής εποπτείας. Συγκεκριμένα, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΜ, η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για την αποτελεσματική και συνεπή λειτουργία του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, ο οποίος αποτελείται από την ΕΚΤ και τις αρμόδιες εθνικές αρχές[74]. Βάσει του άρθρου 26, παράγραφος 8, του κανονισμού ΕΕΜ, οι τελικές αποφάσεις σχετικά με τα εποπτικά καθήκοντα που ανατίθενται στην ΕΚΤ δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού εκδίδονται από το διοικητικό συμβούλιο της

70 Βλ., σχετικά με την απαίτηση αυτή, σημείο 62 των παρουσών προτάσεων.

71 Βλ. σημείο 81 των παρουσών προτάσεων.

72 Βλ., ιδίως, σημεία 95 και 96 των παρουσών προτάσεων.

73 Απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, Gauweiler κ.λπ. (C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 38).

74 Αποφάσεις της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψη 53), και της 2ας Οκτωβρίου 2019, Crédit Mutuel Arkéa κατά ΕΚΤ (C-152/18 P και C-153/18 P, EU:C:2019:810, σκέψη 60).

ΕΚΤ κατόπιν προπαρασκευαστικών εργασιών του λεγόμενου εποπτικού συμβουλίου[75]. Το γενικό συμβούλιο της ΕΚΤ, στο οποίο ανήκουν επίσης οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών που δεν είναι μέλη της νομισματικής ένωσης, δεν έχει, εκ των πραγμάτων, κανένα καθήκον στο πλαίσιο αυτό, δεδομένου ότι μόνον οι τράπεζες της ζώνης του ευρώ υπόκεινται σε προληπτική εποπτεία εντός του ΕΕΜ.

117. Όσον αφορά την κατηγορία της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δεν προκύπτει με ποιον τρόπο η κατηγορία αυτή θα μπορούσε να συνδεθεί με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα του κατηγορουμένου ως μέλους οργάνου λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ. Συγκεκριμένα, η επένδυση ενός χρηματικού ποσού σε ακίνητο δεν έχει καμία εγγενή σχέση με τις αρμοδιότητες της νομισματικής πολιτικής ή της τραπεζικής εποπτείας.

118. Στο μέτρο που, βάσει του κατηγορητηρίου, οι προσαπτόμενες πράξεις τελέστηκαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 2014, ημερομηνία προσχώρησης της Λεττονίας στη ζώνη του ευρώ, αποκλείεται επίσης η συνάφεια με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα του κατηγορουμένου. Και τούτο διότι, πριν από την ημερομηνία αυτή, ο κατηγορούμενος ήταν μόνο μέλος του γενικού συμβουλίου της ΕΚΤ, το οποίο εκτελεί απλώς και μόνον καθήκοντα νομισματικής πολιτικής[76]. Ωστόσο, οι προεκτεθείσες κατηγορίες δεν φαίνεται να έχουν εγγενή σχέση με μέτρα νομισματικής πολιτικής.

119. Επομένως, συνάφεια δεν υφίσταται ούτε με τα καθήκοντα του κατηγορουμένου ως μέλους του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ μεταξύ της 1ης Ιανουαρίου 2014 και της 3ης Νοεμβρίου 2014, δεδομένου ότι, κατά την περίοδο αυτή, το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ ασκούσε επίσης μόνον καθήκοντα νομισματικής πολιτικής. Συγκεκριμένα, τα μνημονευόμενα στο σημείο 116 των παρουσών προτάσεων καθήκοντα τραπεζικής εποπτείας ασκούνται από το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ μόλις από τις 4 Νοεμβρίου 2014, ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού ΕΕΜ. Ομοίως, η FKTK, της οποίας ο κατηγορούμενος ήταν, βάσει όσων εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, συμβουλευτικό μέλος καθ' όλη τη διάρκεια της επίμαχης βάσει του κατηγορητηρίου περιόδου, ασκούσε, πριν από την έναρξη ισχύος του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, μόνον εθνικά εποπτικά καθήκοντα[77].

β) Επί των κατηγοριών που αφορούν το χρονικό διάστημα από τις 4 Νοεμβρίου 2014 και μετά

120. Είναι μεν αληθές ότι, ακόμη και μετά τη θέση σε ισχύ του ΕΕΜ, η Trasta Komercbanka, ως λιγότερο σημαντικό πιστωτικό ίδρυμα κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 4, του κανονισμού ΕΕΜ, εξακολουθούσε να υπόκειται στην άμεση εποπτεία της FKTK όσον αφορά τα εποπτικά καθήκοντα που μνημονεύονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχεία β', δ' έως ζ' και θ', σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 6, του ίδιου κανονισμού.

75 Βλ., συναφώς, άρθρο 13ζ.1, πρώτη περίοδος, του εσωτερικού κανονισμού της ΕΚΤ. Στο πλαίσιο αυτό, βάσει του άρθρου 26, παράγραφος 1, του κανονισμού ΕΕΜ, το εποπτικό συμβούλιο είναι επιφορτισμένο με τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των αποφάσεων. Ο σημαντικός ρόλος του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ στην τραπεζική προληπτική εποπτεία προκύπτει σαφώς και από το άρθρο 7, παράγραφος 7, το άρθρο 19, παράγραφος 3, το άρθρο 24, παράγραφοι 7 και 8, καθώς και από το άρθρο 25, παράγραφοι 4 και 5, του κανονισμού ΕΕΜ.

76 Βλ. σημείο 53 των παρουσών προτάσεων.

77 Όσον αφορά τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα της FKTK, βλ., ακολούθως, σημεία 124 έως 128 των παρουσών προτάσεων.

121. Ωστόσο, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού ΕΕΜ, η ανάκληση της άδειας λειτουργίας εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΚΤ, ακόμη και στις περιπτώσεις που το πιστωτικό ίδρυμα είναι λιγότερο σημαντικό, όπως στην περίπτωση της Trasta Komercbanka.

122. Βεβαίως, η απόφαση περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της Trasta Komercbanka ελήφθη από το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ μόλις στις 3 Μαρτίου 2016, ήτοι, όπως προκύπτει, σε χρόνο μεταγενέστερο της περιόδου κατά την οποία φέρεται να τελέστηκαν οι προσαπτόμενες στον κατηγορούμενο πράξεις στην υπόθεση της κύριας δίκης. Ωστόσο, η απόφαση αυτή εκδόθηκε, εν προκειμένω, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 5, του κανονισμού ΕΕΜ και το άρθρο 83, παράγραφος 1, του κανονισμού-πλαισίου ΕΕΜ, κατόπιν πρότασης της FKTK, ως «εθνικής αρμόδιας αρχής», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, του κανονισμού ΕΕΜ, της οποίας ο κατηγορούμενος ήταν επίσης συμβουλευτικό μέλος. Πρέπει, συναφώς, να γίνει δεκτό ότι η FKTK εξέταζε ήδη πολύ πριν από την υποβολή της ως άνω πρότασης στην ΕΚΤ, αν η Trasta Komercbanka εξακολουθούσε να πληροί τις απαιτήσεις για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας.

123. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι εθνικές εποπτικές αρχές ενεργούν, κατά τη γνώμη μου, από λειτουργικής απόψεως, ως θεσμικά όργανα της Ένωσης. Επομένως, και οι διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών πρέπει να θεωρούνται επίσης, ως μέλη των εν λόγω αρχών, τέτοια όργανα [78].

124. Η δράση των εθνικών εποπτικών αρχών σε επίπεδο ΕΕΜ μπορεί να υποδιαιρεθεί σε τρεις κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία, οι εθνικές εποπτικές αρχές εκπληρώνουν τα καθήκοντα που τους ανατίθενται βάσει του εθνικού δικαίου σε όλους τους τομείς που δεν διέπονται από τον κανονισμό ΕΕΜ (βλ. άρθρο 1, πέμπτο εδάφιο, του κανονισμού ΕΕΜ).

125. Στη δεύτερη κατηγορία, οι αρχές αυτές ασκούν μεν τα καθήκοντα που ρυθμίζονται από τον κανονισμό ΕΕΜ, αλλά ενεργούν ως αυτοτελείς φορείς. Στην κατηγορία αυτή υπάγεται, για παράδειγμα, η εποπτεία των λιγότερο σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 6, του κανονισμού ΕΕΜ. Στο πλαίσιο αυτό, οι εθνικές εποπτικές αρχές είναι, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 6, του κανονισμού ΕΕΜ, οι ίδιες υπεύθυνες για την έκδοση όλων των συναφών εποπτικών αποφάσεων και υπόκεινται, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού ΕΕΜ, μόνο στις γενικές οδηγίες της ΕΚΤ.

126. Στην τρίτη κατηγορία, η δράση των εθνικών εποπτικών αρχών έχει μόνον προπαρασκευαστικό χαρακτήρα εν όψει της λήψης απόφασης από την ΕΚΤ, χωρίς οι αρχές αυτές να λαμβάνουν αυτοτελείς αποφάσεις που να δεσμεύουν την ΕΚΤ. Ένα σχετικό παράδειγμα από τη νομολογία του Δικαστηρίου είναι η διαδικασία χορήγησης άδειας για ειδική συμμετοχή βάσει των άρθρων 22 και 23 της οδηγίας CRD, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και το άρθρο 15 του κανονισμού ΕΕΜ [79]. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η τυχόν συμμετοχή εθνικών αρχών, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας η οποία καταλήγει στην έκδοση απόφασης της ΕΚΤ, δεν μπορεί να αναιρέσει τον χαρακτηρισμό τους ως πράξεων της Ένωσης [80]. Δεδομένου ότι η ΕΚΤ φέρει την τελική ευθύνη, είναι, συνεπώς, υπεύθυνη, στην περίπτωση αυτή, για τη δράση των εθνικών εποπτικών αρχών.

[78] Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 13 του κανονισμού ΕΕΜ, εθνικές αρμόδιες αρχές δεν είναι κατ' ανάγκην οι κεντρικές τράπεζες, καίτοι τούτο συμβαίνει σε πολλά κράτη μέλη. Βεβαίως, στην περίπτωση της Λεττονίας, αρμόδια για την εποπτεία σε επίπεδο ΕΕΜ δεν είναι η κεντρική τράπεζα, αλλά η FKTK. Ωστόσο, όπως εξέθεσε το αιτούν δικαστήριο, ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας είναι, βάσει του λεττονικού δικαίου, συμβουλευτικό μέλος της FKTK.

[79] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψεις 43 και 55).

[80] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψεις 43 και 56).

127. Εκ των ανωτέρω συνάγεται, αφενός, ότι το Δικαστήριο είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να κρίνει τη νομιμότητα των εν λόγω μέτρων, ακόμη και όταν πρόκειται για πράξεις της εθνικής εποπτικής αρχής[81]. Αφετέρου, τούτο σημαίνει, κατ' ανάγκην, επίσης ότι οι εν λόγω αρχές απολαύουν ετεροδικίας στα κράτη μέλη για τις πράξεις τους, στο πλαίσιο αυτό, επειδή πρέπει να θεωρούνται, από λειτουργικής απόψεως, ως όργανα της ΕΚΤ κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης. Ειδάλλως, οι πράξεις αυτές θα μπορούσαν να εκτιμηθούν από τα δικαστήρια των κρατών μελών[82].

128. Αυτή ακριβώς η περίπτωση συντρέχει με τη διαδικασία ανάκλησης της άδειας λειτουργίας τράπεζας βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', και του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού ΕΕΜ, σε συνδυασμό με το άρθρο 83 του κανονισμού για το πλαίσιο ΕΕΜ, η οποία τηρήθηκε εν προκειμένω για την Trasta Komercbanka. Μολονότι η ανάκληση της άδειας λειτουργίας δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού ΕΕΜ πραγματοποιήθηκε κατόπιν πρότασης της FKTK, η ΕΚΤ όφειλε μεν να λάβει πλήρως υπόψη την πρόταση αυτή, αλλά, βάσει του άρθρου 83, παράγραφος 1, του κανονισμού-πλαισίου ΕΕΜ, δεν δεσμευόταν από αυτή. Επομένως, η FKTK ενήργησε, στο πλαίσιο αυτό, μόνον επικουρικώς. Κατά συνέπεια, και η εκτίμηση των πράξεων της FKTK στο πλαίσιο αυτό υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου[83].

129. Επομένως, προκειμένου το αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει αν οι πράξεις που προσάπτονται από τις 4 Νοεμβρίου 2014 στον κατηγορούμενο σχετίζονται με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντά του, πρέπει να εξετάσει αν οι «συμβουλευτικές δραστηριότητες» που του προσάπτονται μετά την ημερομηνία αυτή αφορούσαν απαιτήσεις των οποίων η μη τήρηση θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανάκληση της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος και στις οποίες η FKTK θα μπορούσε, συνεπώς, να στηρίξει την πρότασή της δυνάμει του άρθρου 18 σε συνδυασμό με το άρθρο 14, παράγραφος 5, του κανονισμού ΕΕΜ.

130. Πιο συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο πρέπει, για παράδειγμα, να εξετάσει αν η κατηγορία που προσάπτεται στον κατηγορούμενο ότι παρείχε συμβουλές για την αναγκαία αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου προκειμένου να διασφαλιστεί ειδική συμμετοχή και τις αναγκαίες ενέργειες για την προσέλκυση επενδυτών (μετόχων) συνδεόταν με τις απαιτήσεις που αφορούν τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων, των οποίων η μη τήρηση μπορεί να έχει ως συνέπεια την ανάκληση της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος, για παράδειγμα, βάσει του άρθρου 18, στοιχείο δ', της οδηγίας CRD. Το ίδιο ισχύει και για την κατηγορία της παροχής συμβουλών σχετικά με την αδυναμία της Trasta Komercbanka να διασφαλίσει την τήρηση των απαιτήσεων του λεττονικού νόμου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 28 και 29 του κανονισμού ΕΕΜ προκύπτει μεν, συναφώς, ότι η καταπολέμηση της αξιοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για σκοπούς νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί αμιγώς εθνικό εποπτικό καθήκον. Ωστόσο, η υπόνοια της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο πρόσωπο μετόχου αποτελεί στοιχείο που μπορεί να ασκήσει επιρροή στο πλαίσιο της ανάκλησης[84]. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 18, στοιχεία ε' και στ', σε συνδυασμό με το άρθρο 67, στοιχείο ιε', της οδηγίας CRD, η ανάκληση της άδειας λειτουργίας είναι επίσης δυνατή σε περιπτώσεις παραβίασης του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου.

81 Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψη 57).

82 Βλ., συναφώς, σημεία 65 και 66 των παρουσών προτάσεων.

83 Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψη 57).

84 Βλ. ΕΚΤ, Οδηγός σχετικά με την αξιολόγηση αιτήσεων αδειοδότησης – Γενικές αιτήσεις αδειοδότησης, 2η τροποποιημένη έκδοση, Ιανουάριος 2019, σ. 29.

131. Πρέπει, συναφώς, να διευκρινιστεί ότι η «παροχή συμβουλών» σε τράπεζα που αφορούν τις απαιτήσεις αυτές, από μέλος θεσμικού οργάνου το οποίο είναι επιφορτισμένο με τον διαρκή έλεγχο της τήρησής τους από την τράπεζα (εν προκειμένω της FKTK) ή με την τελική διαπίστωση της μη τήρησής τους (εν προκειμένω του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ), έχει εγγενή σχέση με τα καθήκοντα του εν λόγω οργάνου, και στην περίπτωση που κατ' αυτόν τον τρόπο αποκρύπτονται περιστάσεις οι οποίες θα συνεπάγονταν την ανάκληση της άδειας. Μια τέτοιου είδους πράξη μέλους του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ συνιστά ενδεχομένως παράβαση καθήκοντος, επειδή δεν προβλέπεται η παροχή συμβουλών από την ΕΚΤ σε πιστωτικά ιδρύματα και ο κατηγορούμενος έχει παραβιάσει, στο πλαίσιο αυτό, την αρχή της εμπιστευτικότητας των πληροφοριών που είχε στην κατοχή του. Όμως, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο υφίσταται συνάφεια, κατά την προαναφερθείσα έννοια, με τα καθήκοντα του εν λόγω μέλους, δεδομένου ότι αρμόδιο να κρίνει αν η επίμαχη πράξη συνάδει με τα καθήκοντά του ή τελέστηκε κατά παράβασή τους δεν είναι το αιτούν δικαστήριο, αλλά, εν τέλει, το Δικαστήριο [85].

132. Εξ αυτού συνάγεται ότι η ΕΚΤ πρέπει, συναφώς, να κληθεί να άρει την ασυλία σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης [86].

133. Εντούτοις, αντιθέτως προς όσα φαίνεται να δέχεται το αιτούν δικαστήριο στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, η διαπίστωση της ύπαρξης συνάφειας με τα επίσημα καθήκοντα του κατηγορουμένου που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης δεν εμπεριέχει κρίση σχετικά με την ύπαρξη συμφέροντος της Ένωσης για την ετεροδικία του. Συγκεκριμένα, αφενός, εάν δεν υφίσταται συνάφεια με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα, δεν υφίσταται ούτε ασυλία η οποία πρέπει να αρθεί. Αφετέρου, η άρση της ασυλίας δεν είναι πάντοτε αντίθετη προς τα συμφέροντα της Ένωσης όταν υφίσταται η αναγκαία συνάφεια. Ειδάλλως, δεν θα ήταν ποτέ δυνατή η άρση της ασυλίας.

134. Με άλλα λόγια, είναι καθόλα δυνατόν –και μάλιστα πολύ πιθανό, λαμβανομένης υπόψη της θέσης την οποία υποστηρίζει η ΕΚΤ στην παρούσα διαδικασία– ότι η ΕΚΤ θα άρει την ασυλία του κατηγορουμένου και ότι, στη συνέχεια, δεν θα υφίσταται πλέον κανένα κώλυμα για την ποινική δίωξή του στη Λεττονία. Σε περίπτωση που η ΕΚΤ, αναπάντεχα, αρνηθεί να άρει την ασυλία, το αιτούν δικαστήριο θα μπορεί να υποβάλει την απόφαση αυτή εκ νέου στον έλεγχο του Δικαστηρίου [87].

γ) Ενδιάμεσο συμπέρασμα

135. Λαμβανομένων υπόψη των εκτεθέντων από το αιτούν δικαστήριο πραγματικών περιστατικών, δεν υφίσταται καμία συνάφεια μεταξύ των πράξεων που προσάπτονται στον κατηγορούμενο κατά το προ της 4ης Νοεμβρίου 2014 χρονικό διάστημα και των απορρεόντων από το δίκαιο της Ένωσης καθηκόντων του ως μέλους του γενικού συμβουλίου ή του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ. Για το χρονικό διάστημα μετά την έναρξη ισχύος του ΕΕΜ στις 4 Νοεμβρίου 2014, υφίσταται συνάφεια με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντά του ως μέλους του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ και της FKTK ως «εθνικής αρμόδιας αρχής», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, του κανονισμού ΕΕΜ, εάν η προσαπτόμενη στον κατηγορούμενο συμπεριφορά της παροχής συμβουλών στην Trasta Komercbanka αφορούσε

85 Βλ. σημείο 108 των παρουσών προτάσεων.

86 Βλ., σχετικά με την εν λόγω διαδικασία, σημείο 99 των παρουσών προτάσεων.

87 Βλ., συναφώς, ιδίως σημεία 83 και 106 στο τέλος των παρουσών προτάσεων.

απαιτήσεις οι οποίες θα μπορούσαν να είναι κρίσιμες για την ανάκληση της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος. Αρμόδιο δε να κρίνει αν συντρέχει τέτοια περίπτωση είναι το αιτούν δικαστήριο.

Γ. Επί των απαιτήσεων του άρθρου 130 ΣΛΕΕ (πέμπτο προδικαστικό ερώτημα)

136. Ωστόσο, τίθεται το ζήτημα αν το άρθρο 130 ΣΛΕΕ, το οποίο κατοχυρώνει την ανεξαρτησία της ΕΚΤ, των εθνικών κεντρικών τραπεζών και των μελών των θεσμικών οργάνων τους, μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για την παροχή ευρύτερης ασυλίας στους διοικητές των κεντρικών τραπεζών. Υπό την έννοια αυτή, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, στο πλαίσιο του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος, αν αντιβαίνουν στο δίκαιο της Ένωσης μέτρα τα οποία λαμβάνονται στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά διοικητή κεντρικής τράπεζας, εφόσον η διαδικασία αυτή δεν σχετίζεται με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντά του.

137. Βάσει του άρθρου 130 ΣΛΕΕ, οι αρχές και τα πρόσωπα που μνημονεύονται στη διάταξη αυτή δεν επιτρέπεται να δέχονται υποδείξεις από άλλες αρχές ούτε επιτρέπεται η απόπειρα επηρεασμού των αρχών αυτών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Η ανεξαρτησία της ΕΚΤ, των εθνικών κεντρικών τραπεζών και των μελών των θεσμικών οργάνων τους συνιστά, κατά το πνεύμα των Συνθηκών, αναγκαία προϋπόθεση για την εξασφάλιση της σταθερότητας των τιμών, που αποτελεί το κύριο καθήκον του ΕΣΚΤ [88].

138. Η ανεξαρτησία αυτή θα μπορούσε όμως να διακυβευθεί και από εθνικές ποινικές διαδικασίες και εθνικά δημόσια μέτρα καταναγκασμού κατά διοικητή κεντρικής τράπεζας που σχετίζονται με αμιγώς εθνικά καθήκοντα ή ακόμη και με μη υπηρεσιακές υποθέσεις. Οι πολιτικές πιέσεις που θα μπορούσαν ενδεχομένως να ασκηθούν για τον λόγο αυτόν ή η παρεμπόδιση απλώς του εν λόγω προσώπου –για παράδειγμα, σε περίπτωση σύλληψής του– θα μπορούσαν να διακυβεύσουν την ανεξάρτητη άσκηση των καθηκόντων του στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ [89].

139. Υπό το πρίσμα αυτό, θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να παρασχεθεί στα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ ευρύτερη προστασία, ιδίως έναντι δημόσιων μέτρων καταναγκασμού, η οποία δεν θα περιορίζεται στην άσκηση των καθηκόντων τους που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης. Και τούτο διότι οι διατάξεις περί ανεξαρτησίας αποσκοπούν, κατ' ουσίαν, στην προστασία του ΕΣΚΤ από κάθε πολιτική πίεση, προκειμένου να του παράσχουν τη δυνατότητα να επιδιώξει αποτελεσματικά τους σκοπούς που υπηρετεί η αποστολή του [90].

140. Τέτοιου είδους προσωπικές ασυλίες δεν είναι εντελώς άγνωστες στο δίκαιο της Ένωσης. Για παράδειγμα, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, και του άρθρου 8 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, με την επιφύλαξη των οποίων εφαρμόζεται το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς του Δικαστηρίου απολαύουν ετεροδικίας. Σε αντίθεση προς τη διπλωματική ασυλία,

88 Βλ., συναφώς, προτάσεις μου στις υποθέσεις Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:641, σημείο 59) και Rimšēvičs κατά Λεττονίας και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2018:1030, σημεία 5 και 76).

89 Πρβλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψεις 52, 61 και 73).

90 Αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 2015, Gauweiler κ.λπ. (C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 40), και της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψη 47).

τα μέλη του Δικαστηρίου απολαύουν ασυλίας ακόμη και εντός του κράτους μέλους που τα διόρισε. Τούτο αποσκοπεί στη διασφάλιση της ιδιαίτερης προστασίας της αμεροληψίας των μελών του Δικαστηρίου [91].

141. Εντούτοις, δεν έχει προβλεφθεί καμία διεύρυνση της ασυλίας των διευθυντών των κεντρικών τραπεζών πέραν του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, μολονότι το πρωτόκολλο προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα αυτή [92].

142. Ούτε είναι τούτο αναγκαίο.

143. Συγκεκριμένα, όσον αφορά το αμιγώς εθνικό πεδίο καθηκόντων, αρκεί η προμνησθείσα γενική υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας [93] για να διασφαλιστεί η έγκαιρη ενημέρωση της ΕΚΤ σχετικά με ενδεχόμενες έρευνες των εθνικών αρχών και η παροχή στο όργανο αυτό της δυνατότητας να ελέγξει εάν τυχόν υφίσταται κίνδυνος να θιγεί η εύρυθμη λειτουργία ή η ανεξαρτησία του. Και τούτο διότι η εξαίρεση της μη ανάμιξης του οικείου θεσμικού οργάνου της Ένωσης, όταν προδήλως δεν υφίσταται συνάφεια με τα απορρέοντα από το δίκαιο της Ένωσης καθήκοντα του ενδιαφερομένου, μπορεί να αφορά τον διοικητή κεντρικής τράπεζας, μόνο για πράξεις του οι οποίες προδήλως δεν έχουν υπηρεσιακό χαρακτήρα [94]. Οσάκις μια πράξη φαίνεται να έχει υπηρεσιακό χαρακτήρα, οι εθνικές διωκτικές αρχές υποχρεούνται να απευθυνθούν στην ΕΚΤ [95].

144. Εάν, αντιθέτως, επαπειλείται η κίνηση ποινικής διαδικασίας αποκλειστικά και μόνο για μη υπηρεσιακές πράξεις, δεν είναι, εκ πρώτης όψεως, σαφές για ποιον λόγο θα πρέπει κατ' αρχάς να εξαιρεθεί ένας διοικητής κεντρικής τράπεζας απλώς και μόνο λόγω της ιδιότητάς του αυτής.

145. Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι ο φόβος άσκησης ποινικών διώξεων με πολιτικά κίνητρα ή της έναρξης δικαστικής έρευνας ως μέσου πίεσης δεν μπορεί να δικαιολογήσει το ακαταδίωκτο του προσώπου ενός διοικητή κεντρικής τράπεζας. Η Ένωση αποτελεί ένωση δικαίου βάσει των αξιών που απαριθμούνται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, οι οποίες είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη [96]. Μεταξύ των αξιών αυτών περιλαμβάνεται, ειδικότερα, η αρχή του κράτους δικαίου. Στην αρχή αυτή ερείδεται και βρίσκει δικαιολόγηση η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως δε μεταξύ των δικαστηρίων τους [97].

91 Βλ. την προβλεπόμενη στο άρθρο 2 του Οργανισμού του Δικαστηρίου διατύπωση του όρκου.

92 Βλ. την επισήμανση στο άρθρο 22, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου, κατά την οποία το πρωτόκολλο εφαρμόζεται με την επιφύλαξη του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ. Εντούτοις, αντιθέτως προς τον Οργανισμό του Δικαστηρίου, το καταστατικό αυτό δεν προβλέπει ασυλίες για τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ οι οποίες να βαίνουν πέραν του πρωτοκόλλου.

93 Βλ., συναφώς, ιδίως σημεία 81 έως 84 των παρουσών προτάσεων.

94 Βλ. σημείο 81 των παρουσών προτάσεων.

95 Βλ. σημείο 113 των παρουσών προτάσεων.

96 Συναφώς, η κατάσταση διαφέρει στο πλαίσιο της Σύμβασης της Βιέννης. Κατά την κρατούσα γνώμη, οι συνήθεις θεωρίες για τη δικαιολόγηση της διπλωματικής ασυλίας, ήτοι η θεωρία της αντιπροσωπευτικότητας, η θεωρία της εξωεδαφικότητας και η θεωρία των καθηκόντων, δεν μπορούν να δικαιολογήσουν γενική προσωπική ασυλία, όπως την ασυλία που προβλέπεται στο άρθρο 31, παράγραφος 1, της Σύμβασης της Βιέννης, βλ., ενδεικτικά., Ross, «Rethinking Diplomatic Immunity: A Review of Remedial Approaches to Address the Abuses of Diplomatic Privileges and Immunities», *American University International Law Review* 4, αριθ. 1 (1989), 173 (179 και 180), Maginnis, «Limiting Diplomatic Immunity: Lessons learned from the 1946 Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations», 28 Brook. *J. Int'l L.* (2003), 989 (992). Για τον λόγο αυτόν, μπορεί να θεωρηθεί ότι η γενική διπλωματική ασυλία έχει ως σκοπό να ληφθεί υπόψη η ανησυχία άσκησης πολιτικών διώξεων κατά διπλωματών ή της χρησιμοποίησής τους ως μέσου πίεσης, πρβλ.. Maginnis, όπ.π. (996).

97 Αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 30), της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Ελλείψεις του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 35), και της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, σκέψη 43).

146. Εντούτοις, είναι αληθές ότι ιδίως η σύλληψη ενός διοικητή κεντρικής τράπεζας – ανεξαρτήτως πλαισίου, ήτοι ακόμη και αν δεν είναι καταχρηστική– μπορεί να θίξει την ανεξαρτησία του οργάνου κατά την έννοια του άρθρου 130 ΣΛΕΕ. Υπό την έννοια αυτή, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η παρατεταμένη μη συμμετοχή μέλους του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ ενδέχεται να θίξει σοβαρά την εύρυθμη λειτουργία του βασικού αυτού οργάνου της ΕΚΤ [98].

147. Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει, στο πλαίσιο αυτό, ότι το μέσο για την αποτροπή τέτοιου είδους προσβολών της ανεξαρτησίας δεν είναι η ασυλία, αλλά το ένδικο βοήθημα που προβλέπεται στο άρθρο 14.2 του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ [99].

148. Κατά τη διάταξη αυτή, ο διοικητής εθνικής κεντρικής τράπεζας μπορεί να απαλλαγεί από τα καθήκοντά του μόνον εάν δεν πληροί πλέον τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εκτέλεση των καθηκόντων του ή εάν διαπράξει σοβαρό παράπτωμα. Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται σε κάθε μέτρο το οποίο εκ των πραγμάτων συνεπάγεται την αδυναμία άσκησης των καθηκόντων του διοικητή κεντρικής τράπεζας [100]. Υπό το πρίσμα αυτό, λόγω και μόνον του άρθρου 14.2 του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, η σύλληψη διοικητή κεντρικής τράπεζας φαίνεται κατ' αρχήν να απαγορεύεται ανεξαρτήτως του πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται. Εξαιρέσεις είναι δυνατές μόνο στις περιπτώσεις ιδιαιτέρως σοβαρών παραβάσεων.

149. Ακόμη και στις περιπτώσεις ιδιαιτέρως σοβαρών παραβάσεων, οι αρχές των κρατών μελών υποχρεούνται, παρά ταύτα, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να ειδοποιούν αμέσως την ΕΚΤ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η πλήρης εφαρμογή του άρθρου 130 ΣΛΕΕ. Κατ' αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται στην ΕΚΤ η δυνατότητα να ασκήσει το προβλεπόμενο στο άρθρο 14.2 του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ ένδικο βοήθημα, εφόσον εκτιμά ότι το επίμαχο μέτρο καταναγκασμού θίγει αδικαιολόγητα την ανεξαρτησία της. Μπορεί μάλιστα να λάβει, στο πλαίσιο αυτό, προσωρινά μέτρα κατά των εθνικών διωκτικών αρχών [101]. Στην περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο εξετάζει, ειδικότερα, εάν υφίστανται επαρκείς ενδείξεις ότι ο συγκεκριμένος διοικητής κεντρικής τράπεζας έχει διαπράξει σοβαρό παράπτωμα [102]. Εφόσον όμως συντρέχει τέτοια περίπτωση, δεν είναι σαφές, κατά τη γνώμη μου, για ποιον λόγο η εύρυθμη λειτουργία του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ πρέπει να θεωρηθεί υπέρτερη των θεμιτών συμφερόντων του κράτους μέλους για την άσκηση ποινικής δίωξης.

150. Επομένως, οι εγγυήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 14.2 του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, σε συνδυασμό με το καθήκον καλόπιστης συνεργασίας που απορρέει από το άρθρο 18 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης και το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, η τήρηση των οποίων μπορεί, ενδεχομένως, να επιβληθεί στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως [103], διασφαλίζουν, εν τέλει, επαρκή προστασία από τις προσβολές της ανεξαρτησίας της ΕΚΤ, των εθνικών κεντρικών τραπεζών και των μελών τους λόγω της λήψης μέτρων ποινικής

98 Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψη 73).

99 Πρβλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψεις 48 και 61).

100 Πρβλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψεις 52, 61 και 73).

101 Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψεις 73 και 74).

102 Βλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Rimšēvičs και ΕΚΤ κατά Λεττονίας (C-202/18 και C-238/18, EU:C:2019:139, σκέψη 92).

103 Βλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:1030, σκέψεις 111 επ.).

δίωξης σε αμιγώς εθνικές και μη υπηρεσιακές υποθέσεις, καθιστώντας περιττή την επέκταση της ασυλίας των ενδιαφερομένων, πέραν των ορίων της σαφούς διατύπωσης του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης.

151. Εκ των ανωτέρω συνάγεται, συνεπώς, το συμπέρασμα ότι οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών απολαύουν μόνον της ασυλίας που προβλέπεται στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών.

Δ. Επί των εννόμων συνεπειών των παραβιάσεων της ασυλίας (δεύτερο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος)

152. Τέλος, στο δεύτερο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν μπορούν να ληφθούν υπόψη αποδεικτικά στοιχεία που αποκτήθηκαν κατά παραβίαση της ασυλίας του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης. Τέτοια αποδεικτικά στοιχεία θα μπορούσαν να αποτελέσουν, στο πλαίσιο αυτό, ιδίως τα αποτελέσματα της διενεργηθείσας εξέτασης ή έρευνας, η οποία, όπως προεκτέθηκε, δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την προηγούμενη άρση της ασυλίας από το οικείο όργανο [104].

153. Συναφώς, υπάρχουν αμφιβολίες εάν το εν λόγω σκέλος του προδικαστικού ερωτήματος έχει υποθετικό χαρακτήρα. Και τούτο διότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν περιέχει καμία ένδειξη όσον αφορά το ζήτημα ποια αποδεικτικά στοιχεία ενδεχομένως συνελέγησαν κατά παραβίαση της επίμαχης ασυλίας, τα οποία είναι κρίσιμα για την έκδοση της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου στην υπόθεση της κύριας δίκης.

154. Εν πάση περιπτώσει, όσον αφορά την ενδεχόμενη απαγόρευση της χρήσης αποδεικτικών στοιχείων, εφαρμοστέα είναι και στην περίπτωση αυτή η διαδικασία άρσης της ασυλίας. Αφ' ης στιγμής αρθεί η ασυλία, η χρήση των αποδεικτικών στοιχείων δεν είναι πλέον, κατ' αρχήν, αντίθετη προς τα συμφέροντα της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης. Δεδομένου όμως ότι το ζήτημα της χρήσης των αποδεικτικών στοιχείων δεν ρυθμίζεται από το πρωτόκολλο, εφαρμογή έχει, εν προκειμένω, η αρχή της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών [105]. Τούτο συνεπάγεται την εφαρμογή, κατ' αρχήν, των εθνικών ρυθμίσεων που εφαρμόζονται σε παρεμφερείς περιπτώσεις, όταν τίθεται το ζήτημα χρήσης παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών στοιχείων (αρχή της ισοδυναμίας). Στο πλαίσιο αυτό, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν, ωστόσο, να μεριμνούν ώστε να μη διακυβεύονται οι σκοποί του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας).

104 Βλ. σημείο 72 των παρουσών προτάσεων.

105 Βλ., επίσης, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Junqueras Vies (C-502/19, EU:C:2019:1115, σκέψη 93), και προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Αρχεία της ΕΚΤ) (C-316/19, EU:C:2020:641, σημείο 83).

VI. Πρόταση

155. Προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα ως εξής:

1. Οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών εμπίπτουν, βάσει του άρθρου 22, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, στο πεδίο εφαρμογής του πρωτοκόλλου αυτού, στο μέτρο που ασκούν επίσημα καθήκοντα στο πλαίσιο του ΕΣΚΤ ή της τραπεζικής ένωσης, ειδικότερα δε υπό την ιδιότητά τους ως μέλη του γενικού συμβουλίου ή του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ. Όταν η κεντρική τράπεζα είναι και εθνική αρμόδια αρχή κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, του κανονισμού ΕΕΜ ή όταν ο διοικητής της, βάσει του εθνικού δικαίου, είναι μέλος της αρχής αυτής, εμπίπτει και ο ίδιος, δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, στο πεδίο εφαρμογής του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, στο μέτρο που η αρχή αυτή διενεργεί προπαρασκευαστικές πράξεις, στο πλαίσιο διαδικασίας η οποία εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ. Η ασυλία για τέτοιου είδους πράξεις που τελούνται υπό την επίσημη ιδιότητα εξακολουθεί να ισχύει και μετά τη λήξη της θητείας.

2. Ως πράξεις τελεσθείσες «υπό την επίσημη ιδιότητα», κατά την έννοια του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, πρέπει να θεωρούνται οι πράξεις οι οποίες, λόγω άμεσης εγγενούς σχέσης, απορρέουν κατ' ανάγκην από τα καθήκοντα των θεσμικών οργάνων και οι οποίες πρέπει, επομένως, να θεωρούνται ότι, ως εκ της φύσεώς τους, συνιστούν τρόπο συμμετοχής ενός μνημονευόμενου στη διάταξη αυτή προσώπου στην εκπλήρωση των καθηκόντων του θεσμικού οργάνου στο οποίο ανήκει. Τέτοια περίπτωση συντρέχει όταν, για τον δικαστικό έλεγχο της εν λόγω πράξης, απαιτείται εκτίμηση του κύκλου των καθηκόντων του οικείου θεσμικού οργάνου ή των μελών του προσωπικού του, η οποία εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

3. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης ετεροδικία δεν επιτρέπει την έναρξη δικαστικής έρευνας ή τη λήψη δημόσιων μέτρων καταναγκασμού στα κράτη μέλη, κατά προσώπου το οποίο μνημονεύεται στο εν λόγω άρθρο, για πράξεις που τέλεσε υπό την επίσημη ιδιότητά του, αν δεν έχει προηγηθεί συνεννόηση με το θεσμικό όργανο της Ένωσης στο οποίο ανήκει το πρόσωπο αυτό. Εντούτοις, η διάταξη αυτή δεν απαγορεύει γενικώς την έναρξη και διεξαγωγή ποινικής έρευνας η οποία έχει ως αντικείμενο τις εν λόγω πράξεις.

4. Στις περιπτώσεις αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν κατά παραβίαση της ασυλίας του άρθρου 11, στοιχείο α′, του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ένωσης, έχουν εφαρμογή οι εθνικοί κανόνες που αφορούν τη χρήση των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών στοιχείων, τηρουμένων των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.